

**IZVEŠTAJ O RADU KOORDINACIONOG TELA ZA RODNU
RAVNOPRAVNOST VLADE REPUBLIKE SRBIJE ZA 2019.
GODINU**

Izveštaj pripremila:

Dr Sanja Ćopić

Viša naučna saradnica u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja

Istraživačica u Viktimološkom društvu Srbije

Beograd, 2020.

Sadržaj

Misija, ciljevi i zadaci	4
Unapređenje zakonodavnog okvira.....	6
<i>Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti</i>	6
<i>Ostalo</i>	6
Unapređenje strateškog okvira.....	7
<i>Evaluacija primene NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018</i>	7
<i>Izrada Nacionalnog akcionog plana za ostvarivanje rodne ravnopravnosti 2019-2020</i>	8
<i>Ostalo</i>	10
Izveštavanje međunarodnih ugovornih tela i izveštavanje na nacionalnom nivou	12
<i>Izveštaj o primeni Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za GREVIO</i>	12
<i>Izveštaj o ostvarenom napretku i izazovima na polju sprečavanja i suzbijanja diskriminacije i eliminacije nasilja nad ženama i devojčicama – Pekinška deklaracija</i>	13
<i>Izveštavanje o sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23</i>	14
<i>Ostalo</i>	15
Uvođenje rodne perspektive u javne politike.....	16
<i>Rodno odgovorno budžetiranje</i>	16
Istraživanja.....	18
<i>Rodne analize</i>	18
<i>Priručnik za upotrebu rodno osetljivog jezika</i>	19
Projekti, kampanje i inicijative	21
<i>Projekat „Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti“</i>	21
<i>Projekat „Integrisani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama II“</i>	21
<i>Projekat „Zaustavljanje nasilja nad ženama u zemljama Zapadnog Balkana i u Turskoj: primena normi, promena svesti“</i>	23
<i>Projekat „Rodno odgovorno upravljanje: redistribucija neplaćenog rada“</i>	24
<i>Projekat „Ravnopravno u lancu vrednosti“</i>	24
<i>Projekat „Uposlimo 1000 žena u ruralnim područjima“</i>	25

<i>Redovna godišnja konferencija „Lokalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost – primena načela rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou“ i nagrade za unapređenje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou</i>	25
<i>Konferencija „Rodna nejednakost na tržištu rada“</i>	26
<i>Međunarodni dan žena i devojčica u nauci</i>	26
<i>Međunarodni dan žena</i>	27
<i>Dan sećanja na ubijene žene žrtve nasilja</i>	27
<i>Međunarodni dan seoskih žena</i>	27
<i>Kampanja „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“</i>	27
<i>Kampanja „Stop nasilju nad ženama“</i>	28
<i>Podrška ženskom sportu</i>	28
<i>Nacionalna koalicija za prevenciju i suzbijanje ranih brakova</i>	29
<i>Memorandumi o saradnji i deklaracije</i>	30
Donacije i dodela javnih sredstava	31
<i>Podrška organizacijama civilnog društva u domenu ekonomskog osnaživanja žena</i>	31
<i>Podrška lokalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost</i>	32
<i>Podrška organizacijama civilnog društva u oblasti socijalnog stanovanja – pomoć sigurnim kućama i svratištima za decu</i>	32
Saradnja u zemlji, regionu i na međunarodnom nivou	34
<i>Učešće na radnim sastancima i stručnim i naučnim skupovima u zemlji</i>	34
<i>Promocija regionalne saradnje</i>	37
<i>Međunarodna saradnja</i>	37
Obuke	41
Saopštenja i izjave	42

Misija, ciljevi i zadaci

Unapređivanje položaja žena i postizanje rodne ravnopravnosti je pitanje ljudskih prava. Rodna ravnopravnost je jedan od ključnih preduslova za društvenu pravdu, poštovanje ljudskih prava, postizanje socijalnog mira, ekonomski prosperitet i održivi razvoj. Rodna ravnopravnost podrazumeva jednak položaj, tretman i mogućnosti za žene i muškarce u ostvarivanju ljudskih prava i svojih potencijala u svim sferama društvenog i privatnog života, kao i to da se ponašanja, potencijali i potrebe žena i muškaraca jednako vrednuju u društvu.

U cilju unapređenja rodne ravnopravnosti u Srbiji, Vlada Republike Srbije je 30. oktobra 2014. godine osnovala Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost (u daljem tekstu KTRR). Predsednica KTRR je prof. dr Zorana Mihajlović, potpredsednica Vlade RS i ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture. Način rada KTRR definisan je Poslovníkom o radu Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost, koje je KTRR donelo 30. decembra 2014. godine.

KTRR predstavlja nacionalni koordinacioni mehanizam za pitanja rodne ravnopravnosti. Misija KTRR je doprinos Vladi Republike Srbije i čitavom društvu za pružanje osnove za jednako vrednovanje ponašanja i potreba svih uz ostvarivanje punih potencijala, oslobođenih od diskriminacije po osnovu pola i roda. Shodno tome, KTRR ima mandat da koordinira rad organa državne uprave i drugih institucija u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti i položaja žena i muškaraca u Republici Srbiji. Ključni zadaci KTRR su: a) iniciranje i praćenje sprovođenja strateških dokumenata, zakona i drugih propisa u oblasti rodne ravnopravnosti; b) davanje stručnog mišljenja i usmeravanje rada državnih organa u poslovima koji direktno ili indirektno utiču na rodnu ravnopravnost i c) koordinacija državnih organa u oblasti rodne ravnopravnosti.

Vidljivost rada KTRR postiže se, između ostalog, kroz informacije dostupne na internet stranici KTRR <https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs>, kao i kroz informacije dostupne na internet stranici Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture RS <https://www.mgsi.gov.rs/cir/koordinaciono-telo-za-rodnu-ravnopravnost>.

Tokom 2019. godine aktivnosti KTRR bile su prevashodno usmerene na sledeće:

- Uvođenje rodne perspektive u javne politike, posebno kroz rodno odgovorno budžetiranje i izradu sektorskih rodnih analiza;
- Koordinaciju izrade *Nacionalnog akcionog plana za ostvarivanje rodne ravnopravnosti 2019-2020*;
- Pripremu *Nacionalnog pregleda o ostvarenom napretku u sprovođenju Pekinške deklaracije i Platforme za akciju +25*;
- Ekonomsko osnaživanje žena, posebno žena u ruralnim oblastima, i podršku ženskom preduzetništvu;
- Promovisanje rodne ravnopravnosti i zagovaranje za prava žena i devojčica i to kroz različite kampanje, inicijative, memorandumne o saradnji, učešća na radnim sastancima, stručnim i naučnim skupovima u zemlji i inostranstvu i slično.

KTRR nema posebno opredeljen budžet za sprovođenje svojih aktivnosti. Za realizaciju dela aktivnosti KTRR tokom 2019. sredstva su bila obezbeđena kroz dva projekta: *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, koji KTRR sprovodi u saradnji sa Agencijom Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (u daljem tekstu UN Women) i Ministarstvom evropskih integracija (IPA 2016) i projekat *Integrisani odgovor na nasilje nad ženama i devojkama II*, koji KTRR sprovodi u saradnji sa UN agencijama u Srbiji - UNICEF, UN Women, UNFPA i UNDP, i u partnerstvu sa svim relevantnim ministarstvima, a uz finansijsku podršku Vlade Švedske (Švedske agencije za međunarodnu razvojnu saradnju-SIDA).

Izveštaj o radu KTRR za 2019. godinu pripremljen je u okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, koji ima za cilj da podrži Vladu RS u efikasnoj implementaciji zakonodavstva Evropske unije o rodnoj ravnopravnosti i Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost 2016-2020.

Podaci o realizovanim aktivnostima KTRR u periodu od 1.1. do 31.12.2019. godine prikupljeni su iz sledećih izvora: izveštaja o radu KTRR i drugim aktivnostima koje su realizovane u okviru mandata KTRR; izveštaja i drugih podataka dostupnih na internet stranicama KTRR (www.rodnaravnopravnost.gov.rs), Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture RS (www.mgsi.gov.rs/cir/koordinaciono-telo-za-rodnu-ravnopravnost) i Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade RS (www.socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/), i vesti o aktivnostima KTRR koje su dostupne na internetu. Pored pisanog materijala, podaci su prikupljeni i kroz konsultacije sa predstavnicama KTRR i kancelarije UN Women u Srbiji.

Izveštaj o radu KTRR sadrži pregled ključnih aktivnosti sprovedenih u period od 1.1. do 31.12. 2019. godine, koji je strukturiran u sledeće celine:

- Unapređenje zakonodavnog okvira;
- Unapređenje strateškog okvira;
- Izveštavanje međunarodnih ugovornih tela i izveštavanje na nacionalnom nivou;
- Uvođenje rodne perspektive u javne politike;
- Istraživanja;
- Projekti, kampanje i inicijative;
- Donacije i dodela javnih sredstava;
- Saradnja u zemlji, regionu i na međunarodnom nivou;
- Obuke;
- Saopštenja i izjave.

Unapređenje zakonodavnog okvira

Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti

Tokom 2019. nastavljen je rad na usaglašavanju teksta Nacrta zakona o rodnoj ravnopravnosti, čije je donošenje preuzelo Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. U neposrednim razgovorima na sastanku i davanjem u više navrata pisanim putem konkretnih sugestija za unapređenje teksta, pokušano je da se dođe do prihvatljivog rešenja, koje bi bilo usklađeno sa najvišim evropskim standardima. Nažalost, Nacrt još uvek nije usvojen od strane Vlade RS zbog postojanja oprečnih mišljenja u pogledu teksta ovog zakona, koje je nužno prethodno usaglasiti.

Ostalo

KTRR je tokom 2019. dalo stručno mišljenje na nacrt Zakona o pravima deteta i zaštitniku prava deteta i učestvovalo na javnoj raspravi o ovom nacrtu, koja je organizovana u Narodnoj skupštini 5.6.2019. Podržano je ustanovljavanje Zaštitnika prava deteta kao nezavisnog državnog organa. Istovremeno je na javnom slušanju istaknuto da je neophodno u Zakon o pravima deteta uneti odredbu koja u potpunosti zabranjuje mogućnost sklapanja ranih, prisilnih (ugovorenih) brakova u Srbiji, posebno imajući u vidu da je eliminacija dečijih brakova jedan od Ciljeva održivog razvoja Agende 2030 Ujedinjenih nacija. KTRR je, takođe, zauzelo stav da je važno ovim Zakonom eksplicitno zaštititi dete od iskorišćavanja u oblasti rada, s obzirom na prisutnu radnu eksploataciju osetljive kategorije dece, naročito dece sa sela.

KTRR je i tokom 2019. pružalo pravne savete, davalo stručna mišljenja i upućivalo građanke i građane na nadležne organe i organizacije u slučajevima seksualnog uznemiravanja, mobinga, diskriminacije, uključujući rodnu diskriminaciju na radnom mestu, i nasilja nad ženama. Tokom 2019. KTRR se obratilo oko 100 građanki i građana putem pritužbi (putem telefona, elektronske pošte ili slanjem pisama).

Unapređenje strateškog okvira

Evaluacija primene NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018

Početakom 2019. godine završena je evaluacija NAP za sprovođenje Strategije za rodnu ravnopravnost za period 2016–2018. U cilju merenja napretka u oblasti rodne ravnopravnosti, SeCons je uz podršku KTRR, UN Women i Evropske unije pripremio nezavisni izveštaj pod nazivom *Evaluacija Nacionalnog akcionog plana za primenu Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost Srbije*. Ova evaluacija treba da posluži kao osnova za izradu novog Nacionalnog akcionog plana za period 2019–2020. Osnovni cilj evaluacije je bio da se utvrde rezultati koje su Vlada RS i njeni partneri postigli tokom tri godine primene Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost za period 2016-2020 i pratećeg Akcionog plana. Više od 100 eksperata i ekspertkinja ocenjivalo je status rodne ravnopravnosti u Srbiji po nekoliko ključnih kriterijuma.

Izveštaj o evaluaciji je pokazao da su realizacija NAP-a i mehanizmi za njegovo praćenje na nacionalnom nivou delotvorniji nego što je to bio slučaj sa prethodnom Strategijom i NAP-om, iako su kapaciteti novog nacionalnog mehanizma za rodnu ravnopravnost mali. Pokazao je i neujednačenost u implementaciji aktivnosti po oblastima, sa najdelotvornijom realizacijom u oblasti sistemskih promena podstaknutih uvođenjem mehanizama za uvođenje rodne perspektive u javne politike, a manje delotvornom realizacijom u oblastima promene kulture rodne ravnopravnosti i promovisanja jednakih mogućnosti. Dok je veliki broj inicijativa realizovan u oblasti nasilja prema ženama, u značajno manjoj meri realizovane su aktivnosti u oblastima poput ekonomskog osnaživanja žena i ekonomije brige. Inicijative i intervencije su pretežno bile usmerene na izmene propisa i jačanje kapaciteta, a mnogo manje na uvođenje novih usluga, promene praksi, povećanje zaposlenosti, preduzetništva, otklanjanja strukturnih prepreka (npr. segregacija u obrazovanju). Evaluacija je pokazala da su procesi pokrenuti i vidljivi, kao što je, na primer, vidljivo prepoznavanje značaja rodne ravnopravnosti i uticaj na promenu svesti, ali da se još ne vidi uticaj u većini oblasti, već samo u pojedinim. Tako je vidljiv napredak kada je u pitanju učešće žena u zakonodavnoj vlasti, rodna osetljivost nacionalne statistike, zaštita žena od rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, aktivnost nacionalnog mehanizma za rodnu ravnopravnost u odnosu na koordinaciju i praćenje politika i uvođenje rodno odgovornog budžetiranja. Imajući u vidu da je NAP-om definisana realizacija Strategije za rodnu ravnopravnost samo za period od tri godine i da je evaluacija obuhvatila samo prvu fazu strateškog ciklusa, u izveštaju se na kraju konstatuje da nije moguće ni očekivati da su postignuti veći efekti u primeni strategije. Izveštaj stoga nudi i smernice kako da se napredak u pojedinim oblastima ostvari u budućnosti, a takođe daje i konkretne preporuke koje bi trebalo koristiti za razvoj sledećeg NAP-a za rodnu ravnopravnost za period 2019-2020, čija je izrada u toku.

Rezultati evaluacije su predstavljani i diskutovani na javnim konsultacijama koje su organizovane u sklopu procesa izrade novog NAP-a za rodnu ravnopravnost za period 2019-2020, koje su sprovedene tokom februara i marta 2019. Više informacija o ovom konsultativnom procesu videti niže u delu o izradi NAP-a za rodnu ravnopravnost za period 2019-2020.

Finalni izveštaj evaluacije Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost Republike Srbije dostupan je na <https://www.secons.net/files/publications/99-publication.pdf>.

Izrada Nacionalnog akcionog plana za ostvarivanje rodne ravnopravnosti 2019-2020

Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost 2016-2020 i prateći akcioni plan zasnovani su na četiri ključna stuba unapređenja rodne ravnopravnosti: učešću žena u političkom životu i procesima odlučivanja; poboljšanju ekonomskog položaja žena i ženskog preduzetništva; suzbijanju rodno zasnovanog nasilja i unapređenju položaja višestruko diskriminiranih i ranjivih grupa žena (Romkinje, žene sa invaliditetom, samohrane majke, žene na selu i slično).

Na osnovu nalaza evaluacije Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost Republike Srbije za period 2016-2018, u 2019. se pristupilo izradi novog NAP-a za ostvarivanje rodne ravnopravnosti za period 2019-2020, na čijoj pripremi je radilo KTRR. Podršku ovom procesu pružila je kancelarija UN Women, u okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*.

Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost za period 2016-2020, zajedno sa pratećim Akcionim planom za period 2016-2018 usvojena je 2016. godine. Nakon tri godine primene strategije i akcionog plana, urađena je evaluacija NAP, o čemu je više reči bilo napred u izveštaju, i otpočet je proces izrade novog NAP-a za period 2019-2020. U izradu NAP za period 2019-2020 bili su uključeni državni organi: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja; Ministarstvo zdravlja; Ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo odbrane; Ministarstvo kulture i informisanja; Ministarstvo sporta i omladine; Ministarstvo finansija; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede; Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture; Ministarstvo za evropske integracije; Ministarstvo privrede; Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija; Ministarstvo pravde; Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, kao i Kancelarija za ljudska i manjinska prava; Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom; SIPRU tim; Republički sekretarijat za javne politike i kontakt osobe za rodnu ravnopravnost u državnim organima; nezavisni državni organi: Poverenik za zaštitu ravnopravnosti i Zaštitnik građana; organizacije civilnog društva i drugi relevantni akteri.

S obzirom da je za izradu kvalitetnog NAP-a neophodan širok participativni i inkluzivni konsultativni proces, koji podrazumeva učešće državnih organa i institucija, nezavisnih i regulatornih tela, akademske zajednice, nacionalnih saveta nacionalnih manjina, organizacija civilnog društva i svih drugih zainteresovanih strana, tokom februara i marta 2019. održane su javne konsultacije u organizaciji KTRR. Održano je ukupno sedam konsultativnih sastanaka, od kojih su dva bila namenjena kontakt osobama za rodnu ravnopravnost u državnim organima, a pet konsultativnih sastanaka je bilo namenjeno svim zainteresovanim akterima sa teritorije cele države. Javne konsultacije održane su: u Vrdniku (21.2.2019.), Beogradu (4.3.2019.), Novom Pazaru (5.3.2019.), Nišu (6.3.2019.), Kragujevcu (11.3.2019.), Novom Sadu (14.3.2019.) i Beogradu (15.3.2019.).

Javne konsultacije održane u Vrdniku 21.2.2019. bile su namenjene kontakt osobama za rodnu ravnopravnost u državnim organima. Cilj ovog konsultativnog sastanka bio je razmena iskustava u vezi sa primenom prethodnog NAP-a za period 2016-2018, posebno u delu koji se odnosi na eventualne teškoće i prepreke sa kojima su se susreli u realizovanju aktivnosti. Ukazano je da su postojali određeni izazovi za realizaciju planiranih aktivnosti. Najpre, za neke aktivnosti nisu bila planirana finansijska sredstva. U drugim slučajevima je ukazano na nedostatak saradnje između nosilaca aktivnosti i institucija planiranih za saradnike/partnere na realizaciji. Pored toga, za određene aktivnosti nisu bili planirani adekvatni indikatori, pa se dešavalo da su aktivnosti sprovedene, a da se planirani indikatori nisu odnosili na sprovedene aktivnosti, pa je delovalo kao da aktivnost nije realizovana. Takođe, pojedine kontakt osobe su ukazale da se vreme za izveštavanje o sprovedenim aktivnostima ne poklapa sa vremenom kada taj državni organ dobija objedinjene podatke, tako da nije uvek bilo moguće izvestiti na vreme o sprovedenim aktivnostima.

Nakon toga je održan još jedan konsultativni sastanak sa kontakt osobama za rodnu ravnopravnost u državnim organima, u Beogradu 4.3.2019. godine. Na ovom sastanku je detaljno predstavljen nacrt NAP-a za period 2019-2020 i učesnici i učesnice su imali priliku da prodiskutuju planirane aktivnosti, potrebna sredstva i saradnju među institucijama i različitim sektorima, koja je neophodna za uspešno realizovanje aktivnosti i ispunjavanje mera. Diskutovano je o neophodnosti intersektorskog pristupa i potrebi uklapanja i usaglašavanja aktivnosti planiranih različitim strateškim dokumentima. Takođe, ukazano je na novija istraživanja koja mogu da posluže kao osnova za bazne vrednosti na nivou mera u novom NAP-u. Na ovom sastanku je dogovoren rok za dostavljanje pisanih komentara na nacrt NAP-a KTRR-u.

Na ostalih pet konsultativnih sastanaka bili su pozvani predstavnici državnih organa sa svih nivoa vlasti (nacionalni, pokrajinski i lokalni), predstavnici civilnog sektora, fakulteti, univerziteti, strukovna udruženja, sindikati, mediji, nacionalni saveti nacionalnih manjina i drugi relevantni akteri, uključujući zainteresovane građane i građanke. Na svim ovim konsultativnim sastancima na početku je predstavljena evaluacija prethodnog NAP-a i planirane mere i aktivnosti u NAP-u 2019-2020, u cilju dobijanja odgovarajućih komentara i sugestija za unapređenja teksta NAP-a.

Pored javnih konsultacija, svim državnim organima koji su nosioci i/ili partneri u sprovođenju planiranih aktivnosti poslat je nacrt NAP-a za period 2019-2020, u periodu april-maj, sa zahtevom da dostave svoje komentare na predloženi nacrt. Usledila je izrada teksta u skladu sa dobijenim sugestijama koja je obavljenja tokom perioda jun-jul. U skladu sa novom propisanom i usvojenom procedurom Vlade RS, koja zahteva obavezno sprovođenje javne rasprave nezavisno od sprovedenih javnih konsultacija,¹ KTRR je organizovalo i javnu raspravu koja je sprovedena u avgustu 2019. godine. Nacrt NAP bio je dostupan na sajtu KTRR i portalu e-Uprave u okviru i formalno održane javne rasprave, od 5. do 26.8.2019. Ukupno 18 nosilaca aktivnosti, uglavnom ministarstava, dostavili su pisane komentare na ovako pripremljen nacrt NAP-a 2019-2020. U isto vreme Nacrt NAP-a se morao usklađivati i sa novim formatom koji je

¹ Uredba o metodologiji upravljanja javnim politikama, analizi efekata javnih politika i propisa i sadržaju pojedinačnih dokumenata javnih politika "Službeni glasnik RS", broj 8 od 8. februara 2019.

propisan na nacionalnom nivou kako bi sva strateška dokumenta i prateći akcioni planovi imali odgovarajuće indikatore za praćenje realizacije i obezbeđena finansijska sredstva.

Po okončanju postupka javne rasprave, Kabinet potpredsednice Vlade i predsednice KTRR je analizirao sve primedbe, predloge i sugestije učesnika u javnoj raspravi i sačinjen je izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi o NAP za sprovođenje Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost za period od 2019. do 2020. Tekst Nacrta NAP je potom, u skladu sa dobijenim, osnovanim sugestijama i primedbama za unapređenje teksta sa javne rasprave, finalizovan. KTRR je potom, u skladu sa procedurom, u septembru 2019. dostavilo doradjeni tekst Nacrta NAP-a za period 2019-2020 svim nadležnim organima radi dobijanja zvaničnog mišljenja. Po dodatnom usaglašavanju teksta u skladu sa dobijenim primedbama, državni organi su u periodu decembar 2019.-januar 2020. bili ponovno konsultovani da bi se postigao opšti konsenzus oko prihvatljivog teksta NAP-a, kako je i propisano Poslovníkom Vlade RS. Pozitivna mišljenja na ovako usaglašeni tekst dali su svi nadležni organi do kraja januara 2020. godine, osim Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, koje je u svom konačnom mišljenju od 13.2.2020. godine tražilo vraćanje procesa usaglašavanja na početak u smislu ponovnog dogovora oko aktivnosti koje bi shodno NAP-u trebalo da realizuje ovo ministarstvo, ali i oko koordinacione uloge za realizaciju NAP-a, koju je, suprotno samoj Strategiji, želelo da preuzme to ministarstvo. S obzirom na takvu situaciju, KTRR nije bilo u mogućnosti da, na propisan način, sprovede proceduru usvajanja NAP-a do faze u kojoj bi tekst plana bio pripremljen kao konačan tekst, usaglašen sa svim učesnicima u postupku njegove izrade i dostavljen Vladi radi usvajanja.

Ostalo

KTRR je tokom 2019. bilo aktivno u procesu zalaganja za izradu nove *Nacionalne strategije za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici*. KTRR je učestvovalo na sastanku u Republičkom sekretarijatu za javne politike, koji je organizovan kako bi se na odgovarajući način, a u skladu sa promenjenim normativnim okvirom u ovom domenu, organizovao proces izrade ovog strateškog dokumenta zajedno sa Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i Ministarstvom pravde, organima koji su 2017. zaustavili inicijativu KTRR za donošenje strategije radi dodatnog usaglašavanja. Sastanku se nije odazvao predstavnik Ministarstva pravde, te stoga nije ni mogao da se postigne dogovor oko daljih koraka za izradu strategije. Stoga je predlog za dalje potrebne korake upućen ovim resorima nakon održanog sastanka. U međuvremenu, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja je samoinicijativno uputilo javni poziv predstavnicima civilnog sektora i KTRR u cilju formiranja ekpertske grupe za izradu strategije, uz istovremeno pozivanje predstavnika različitih državnih organa da daju predstavnike za učešće u radu radne grupe za izradu strategije. KTRR je dalo stručno mišljenje vezano za javni poziv i u odnosu na inicijativu za formiranje dve odvojene grupe za izradu strategije bez definisanja njihovog odnosa i statusa, Ministarstvu uputilo dopis, s obzirom da pokrenuta inicijativa nije bila u skladu sa pozitivnim propisima i predviđenim procedurama. KTRR je predložilo organizovanje zajedničkog sastanka sa predstavnicima Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i Ministarstva pravde kako bi se postigao dogovor oko preduzimanja valjanih proceduralnih koraka za izradu ovog značajnog dokumenta i dogovor oko nosioca procesa radi koordiniranog i usklađenog delovanja.

Takođe, u periodu od januara do juna 2019. KTRR je učestvovalo u prikupljanju mišljenja i komentara organa i institucija na nacionalnom i lokalnom nivou vezano za implementaciju Nacionalnog akcionog plana za sprovođenje rezolucije 1325 – Žene, mir, bezbednost, i pripremio je nacrt polugodišnjeg izveštaja o primeni NAP-a za 2019. godinu. KTRR je uvojenim NAP-om za primenu Rezolucije 1325 SB UN – Žene, mir i bezbednost u Republici Srbiji (2016-2020) određeno da bude Operativno telo za koordinaciju njegove primene.

Najzad, KTRR je dalo stručno mišljenje na predloge Strategije za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom i Strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja za period od 2020. do 2023. sa dvogodišnjim akcionim planom za 2020-2021.

Izveštavanje međunarodnih ugovornih tela i izveštavanje na nacionalnom nivou

Izveštaj o primeni Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za GREVIO

U skladu sa članom 68, paragraf 1 *Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici* (tzv. Istanbulske konvencijom), koju je Srbija ratifikovala 2013. godine, KTRR je tokom 2018. koordiniralo aktivnosti nadležnih organa za pripremu prvog državnog izveštaja o primeni Istanbulske konvencije Grupi ekspertkinja i eksperata za akcije protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO). Državni izveštaj o primeni Istanbulske konvencije predat je GREVIO 2. jula 2018. godine, a objavljen je na internet stranici Saveta Evrope 4. jula 2018. Nakon toga, tokom 2019. godine sprovedene su sledeće aktivnosti:

Koordinacija i priprema prve evaluacione posete GREVIO Srbiji, koja je organizovana od 25.2. do 1.3.2019. To je uključilo pripremu sastanaka GREVIO sa svim relevantnim državnim organima, organizacijama i institucijama i stalnu komunikaciju sa GREVIO, kao i organizaciju dva pripremna sastanka sa svim relevantnim nosiocima aktivnosti, koja su održana 1. i 11.2.2019. GREVIO delegaciju koja je posetila Srbiju činili su: gđa. Simona Lanzoni, druga potpredsednica GREVIO (Italija), gđa. Aleid Van Den Brink (Holandija), dr Shazia Choudhry, profesorka prava sa Queen Mary Univerziteta u Londonu i gđa. Johanna Nelles, administratorka u Sekretarijatu Istanbulske konvencije. U Beogradu su organizovani sastanci sa sledećim institucijama, državnim organima, ustanovama i nosiocima javnih funkcija: Ministarstvom unutrašnjih poslova, Kriminalističko-policijskim univerzitetom, Ministarstvom pravde, Pravosudnom akademijom, Republičkim javnim tužilaštvom, sudijama u krivičnoj i porodičnoj materiji, Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, centrima za socijalni rad, Republičkim zavodom za socijalnu zaštitu, Ministarstvom zdravlja, Komesarijatom za izbeglice i migracije, Ministarstvom kulture i informisanja, Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Sekretarijatom za unapređenje obrazovanja, Kancelarijom za saradnju sa civilnim društvom i KTRR. Ključne teme o kojima se razgovaralo bile su: prevencija, posebno vezano za obrazovanje i obuke; prikupljanje podataka; finansiranje; međuresorna saradnja, kao i iskustva i potrebe žena koje su višestruko diskriminisane, i slično. U Novom Sadu su organizovani sastanci sa policijom, tužilaštvom i sudijama kako bi se razgovaralo o lokalnim strategijama i merama u domenu krivičnog pravnog odgovora na nasilje nad ženama, kao i sa centrima za socijalni rad vezano za strategije podrške i zaštite žrtava. GREVIO je organizovao i posebne sastanke sa predstavnicima organizacija civilnog društva.

GREVIO je Srbiji dostavio prvi Nacrt izveštaja o zakonodavnim i drugim merama koje su relevantne za primenu Istanbulske konvencije 8.7.2019. godine, koji je preveden na srpski jezik radi upućivanja nadležnim organima na izjašnjavanje. Od avgusta do oktobra 2019. KTRR je koordiniralo prikupljanje i klasifikovanje komentara i sugestija dobijenih od svih relevantnih aktera vezano za prvi Nacrt izveštaja GREVIO o sprovođenju Istanbulske konvencije u Srbiji. Na osnovu svih komentara i sugestija sačinjen je jedinstven izveštaj u kome su izneti komentari i

mišljenja relevantnih aktera u pogledu Nacrta izveštaja GREVIO za Srbiju. Tekst izveštaja je upućen svim relevantnim akterima 7.10.2019. kako bi se dobili komentari na njega. Svi relevantni državni akteri su dostavili pozitivno mišljenje o pripremljenom izveštaju. Finalni tekst izveštaja je usvojen zaključkom Vlade RS na sednici održanoj 31.10.2019. godine, a potom je, po obaljenom prevodu na engleski jezik, upućen GREVIO. GREVIO je 3.12.2019. dostavio svoj drugi Nacrt izveštaja za Srbiju, tražeći dodatna pojašnjenja i finalne komentare na pripremljeni drugi nacrt. U skladu sa propisanom procedurom, KTRR je po obavljenom prevodu primljenog Nacrta, krajem decembra 2019. dostavilo drugi Nacrt izveštaja GREVIO svim nadležnim organima na davanje mišljenja i potom nastavilo koordinaciju prikupljanja komentara od nadležnih organa kako bi se pripremila finalno izjašnjenje na dostavljeni tekst. U odnosu na drugi Nacrt GREVIO izveštaja za Srbiju nije bilo novih suštinskih komentara, ali su određeni najznačajniji ponovljeni i sa njima ponovo upoznata Vlada RS. Komentari su, nakon prevoda na engleski jezik, upućeni GREVIO na razmatranje 17.1.2020. godine. 22.1.2020. objavljen je konačni GREVIO izveštaj sa preporukama Srbiji u vezi sa primenom Istanbulske konvencije.

Priprema prvog državnog izveštaja o primeni Istanbulske konvencije za GREVIO i prateće navedene aktivnosti realizovne su u okviru projekta *Integrisani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama II*.

Pored rada na pripremi napred pomenutog izveštaja, u izveštajnom periodu bio je aktuelan izbor novih članova GREVIO. KTRR je učestvovalo u izboru novog predstavnika, odnosno predstavnice Srbije u GREVIO, u svojstvu člana Državne komisije koja je imenovana u tom cilju. Nakon obuhvatnog i transparentnog procesa prijema i procene pristiglih molbi na sastancima Komisije, Srbija je poslala nominaciju, shodno proceduri, Komitetu država članica Istanbulske konvencije (u daljem tekstu Komitetu). Nominovana je gđa. Biljana Branković, dosadašnja predstavnica Srbije u GREVIO i najbolja prispela kandidatkinja za ovu poziciju. S obzirom da KTRR redovno učestvuje na svim sastancima Komiteta (u izveštajnom periodu su održana dva, šesti sastanak je održan 25.1., a sedmi sastanak 1. i 2.4.2019.), na poslednjem održanom sastanku u aprilu učestvovalo je i u izboru 10 članova i članica GREVIO. Predstavnica Srbije, gđa. Biljana Branković, izabrana je u drugom krugu glasanja i tako je Srbija još jedanput dobila mogućnost da učestvuje u radu ovog značajnog ekspertskeg tela. Ostali članovi i članice GREVIO izabrani su iz Albanije, Francuske, Italije, Švajcarske, Slovenije, Malte, Grčke i Turske

Izveštaj o ostvarenom napretku i izazovima na polju sprečavanja i suzbijanja diskriminacije i eliminacije nasilja nad ženama i devojčicama – Pekinška deklaracija

KTRR je u 2019. nastavilo izradu prvog *Nacionalnog pregleda o ostvarenom napretku u sprovođenju Pekinške deklaracije i Platforme za akciju +25* u okviru obeležavanja dvadesetpetogodišnjice od usvajanja Pekinške Deklaracije i Platforme za akciju i petogodišnjice donošenja Agende 2030 održivog razvoja UN. Sekretar Ekonomske komisije UN za Evropu (UNECE) pozvao je sve države članice da u cilju obeležavanja ove godišnjice izrade i dostave petogodišnje nacionalne preglede/izveštaje o primeni ove platforme do 1.5.2019. godine.

U toku rada na izveštaju, 25. i 26.2.2019. godine, 27 mehanizama za rodnu ravnopravnost okupilo se u Vrdniku gde je KTRR osnovalo Tehničku radnu grupu za izradu prvog nacionalnog pregleda/izveštaja o ostvarenom napretku u sprovođenju Pekinške deklaracije i platforme za akciju. Sve kontakt osobe za rodnu ravnopravnost u organima bile su uključene u proces izrade

ovog Izveštaja. Pored toga, u izradu Izveštaja uključeni su i drugi zainteresovani akteri, uključujući organizacije civilnog društva, ženske organizacije, akademske ustanove i eksperte i ekspertkinje, udruženje poslodavaca i reprezentativni sindikat. KTRR je koordinisalo proces prikupljanja svih potrebnih podataka i informacija za izradu ovog Izveštaja. Na osnovu prikupljenih i raspoloživih podataka i informacija, KTRR je izradilo prvi nacrt Izveštaja koji je potom upućen u redovnu proceduru izjašnjavanja svih nadležnih državnih organa, institucija i ustanova, u skladu sa Poslovníkom Vlade RS. Tokom aprila 2019. prikupljala su se mišljenja na ovako pripremljen nacrt izveštaja od svih relevantnih subjekata. Nakon toga je usledilo usaglašavanje teksta Izveštaja putem neposrednih konsultacija i pripremanje finalne verzije nacrta izveštaja, koji je upućen Vladi na razmatranje i usvajanje. Vlada RS je izveštaj bez primedbi usvojila 23.5.2019. Usvojeni izveštaj je preveden na engleski jezik, a KTRR ga je nakon toga i zvaničnim putem dostavilo UNECE.

Isto tako, na poziv Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE), KTRR je u maju 2019. godine učestvovalo i dalo doprinos izradi regionalnog, evropskog izveštaja o primeni Pekinške deklaracije i Platforme za akciju sa preporukama za buduće aktivnosti. Radnom sastanku je predsedavala Virginija Langbakk, direktorka EIGE, a bili su prisutni i predstavnici drugih zemalja regiona. Na sastanku su predstavljeni glavni nalazi istraživanja o primeni Pekinške deklaracije i Platforme za akciju koju je pripremio EIGE i predstavljene su preliminarne liste preporuka na koje su u konsultativnom procesu prisutni eksperti zemalja člница davali komentare i sugestije za izradu konačnih preporuka za buduće politike, mere i aktivnosti u cilju postizanja pune primene Peking +25.

KTRR je takođe učestvovalo u regionalnim konsultacijama-pregledima o primeni Pekinške deklaracije i Platforme za akciju za Zapadni Balkan i Tursku, koje su održane krajem septembra 2019. godine u Severnoj Makedoniji, u organizaciji UN Women, a u okviru regionalnog projekta *Primena normi promena svesti*, na kojima se razgovaralo o glavnim izazovima i preprekama u primeni Peking +25, ali i o najvažnijim dostignućima i sledećim koracima koji će se preduzimati u regionu.

Izveštavanje o sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23

U okviru svojih redovnih aktivnosti, KTRR je i tokom 2019. učestvovalo u pripremi kvartalnih izveštaja u sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23 *Pravosuđe i osnovna prava* vezano za domen rodne ravnopravnosti, učestvovalo je u analizi potrebe za revizijom AP za poglavlje 23 i pripremi i dalo mišljenje na predloženu reviziju. S tim u vezi, KTRR je posebno insistiralo na sledećem: da u revidiranom AP za poglavlje 23 KTRR i Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja budu ključni implementacioni partneri u procesu usvajanja novog Zakona o rodnoj ravnopravnosti; da KTRR bude glavni implementacioni partner kada je u pitanju donošenje NAP-a za ostvarivanje rodne ravnopravnosti za period 2019-2020, što je u skladu sa važećom Nacionalom strategijom za ostvarivanje rodne ravnopravnosti; da se donošenje nove Nacionalne strategije za ostvarivanje rodne ravnopravnosti i pratećeg akcionog plana uvrsti u revidirani AP za poglavlje 23. Uz to, KTRR je tražilo da se aktivnosti usmerene na jačanje kapaciteta KTRR ne ograniče na IPA 2016 fondove, već da se osigura kontinuirano finansiranje. Uz to, KTRR je u okviru svojih redovnih aktivnosti dalo doprinos izradi Državnog izveštaja o napretku koji se podnosi Evropskoj komisiji i to u okviru poglavlja 23.

Ostalo

Pored napred navedenog, tokom 2019. KTRR je, kroz učešće u eksperstkoj radnoj grupi, pripremio i pružilo ekspertske mišljenje o budućoj poziciji i ulozi Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva. U tom smislu dato je i pozitivno mišljenje u pogledu buduće saradnje KTRR i Tima i ocena dosadašnje kvalitetne saradnje KTRR i Tima.

O svojim aktivnostima KTRR je redovno izveštavalo Narodnu skupštinu Republike Srbije, Vladu RS i Pododbor za istraživanja, inovacije, informaciono društvo i socijalnu politiku.

Uvođenje rodne perspektive u javne politike

Rodno odgovorno budžetiranje

Rodno odgovorno budžetiranje (ROB) je inovativno sredstvo javne politike koje procenjuje uticaj politika i budžeta iz rodne perspektive i osigurava da politike i njihovi budžeti ne produbljuju rodnu neravnopravnost, nego doprinose ravnopravnijem društvu za žene i muškarce. Od decembra 2015. godine izmenama i dopunama Zakona o budžetskom sistemu, započet je proces postupnog uvođenja ROB u sistem planiranja i izvršenja budžeta Republike Srbije, Autonomne pokrajine Vojvodine i lokalnih samouprava. Zakonom je definisano da ROB predstavlja uvođenje principa rodne ravnopravnosti u budžetski proces, što podrazumeva rodnu analizu budžeta i restrukturiranje prihoda i rashoda sa ciljem unapređenja rodne ravnopravnosti. Unapređenje rodne ravnopravnosti, kako je to definisano članom 4 Zakona o budžetskom sistemu, jedan je od ciljeva budžeta Republike Srbije. Zakonom je predviđeno da do 2020. godine rodno odgovorno budžetiranje bude primenjeno u svim programima, programskim aktivnostima i projektima svih budžetskih korisnika, na svim nivoima.

KTRR je zaduženo za utvrđivanje prioriteta za uspostavljanje rodne ravnopravnosti čije se ostvarenje prati pomoću indikatora pod nazivom *Izrada sektorske rodne analize*.² Ovo je preporučen način za ulazak u proces ROB kako bi se sistematično, na osnovu podataka i činjenica, sagledala rodna dimenzija nadležnosti organa i utvrdilo postojanje rodnog jaza koji će biti ublažen, a vremenom i otklonjen, zahvaljujući ciljanim strateškim merama i programima u koje će se ulagati tako da se zadovolje kriterijumi svrsishodnosti, relevantnosti, efektivnosti i efikasnosti.

Proces postepenog uvođenja ROB na nacionalnom nivou vode KTRR i Ministarstvo finansija, a na pokrajinskom nivou Pokrajinski sekretarijat za finansije i Pokrajinski sekretarijat za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova, uz stratešku i tehničku podršku kancelarije UN Women u Srbiji.

Ministarstvo finansija je, u saradnji sa KTRR i konsultantkinjama kancelarije UN Women u Srbiji, nastavilo i tokom 2019. da organizuje i podržava rad Timova za ROB predviđenih budžetskih korisnika, kroz radionice i info sesije. Timovi za ROB su ustanovljeni na poziv Ministarstva finansija i KTRR kod svih Planom obuhvaćenih budžetskih korisnika. Tim čine osobe zadužene za program i za finansije, kao i donosioci odluka kod budžetskog korisnika.

Na nacionalnom nivou, 34 od 40 budžetskih korisnika definisanih Planom postepenog uvođenja ROB-a, koji je izdao ministar finansija, je ispunilo svoju obavezu i uvelo ROB u budžete za 2019. godinu, u 44 programa, a iskazan je kroz 57 ROB ciljeva i 283 rodno osetljiva indikatora. Na pokrajinskom nivou, svi budžetski korisnici predviđeni Planom postepenog uvođenja ROB-a,

² Videti više u: Nikolin, S., Vladisavljević, A. (2018) *Uputstvo i koraci za izradu sektorske rodne analize u sklopu uvođenja rodno odgovornog budžetiranja u programski budžet*, Beograd: UN Women, dostupno na <https://www.undp.org/content/dam/unct/serbia/docs/Publications/Uputstvo%20za%20izradu%20sektorske%20rodne%20analize.pdf>

koji je izdala pokrajinska sekretarka za finansije, su ispunili svoju obavezu, tj. 18 budžetskih korisnika je primenilo ROB u ukupno 31 programu, kroz 83 rodno odgovorna cilja i 133 rodno osetljiva indikatora. Rodnu perspektivu su u svoje budžete za 2020. uključila 73 budžetska korisnika: 47 na nacionalnom i 26 na pokrajinskom nivou.

U Beogradu je po prvi put organizovana vrlo posećena Konferencija o rodno odgovornom budžetiranju (20.6.2019.). Cilj konferencije bio je da predstavi napredak koji je Vlada Republike Srbije postigla u uvođenju ROB-a, kao i da promoviše primere dobre prakse i doprinos ROB-a poboljšanju rodne ravnopravnosti u Srbiji. Konferencija je okupila 116 učesika/ca, kako iz državnih institucija uključenih u proces uvođenja ROB-a, tako i predstavnika/ca međunarodnih partnera, ambasada i civilnog društva. Na konferenciji je predstavljen *Četvrti izveštaj o napretku u uvođenju ROB-a u sistem planiranja javnih finansija u Republici Srbiji u budžetu za 2019. godinu*. Učesnicima konferencije su predstavljeni i ključni koraci neophodni za dalji nastavak rada na uvođenju ROB-a koji se tiču: neophodnih dodatnih napora za očuvanje postignutih rezultata, prvenstveno kroz institucionalizaciju procesa, razvoja alata za olakšavanje uvođenja ROB-a, uključujući i izradu nacrtu Pravilnika i proceduralnih smernica, a radi olakšavanja primene u okviru pojedinačnih institucija; kroz veću dostupnost relevantnih materijala o uvođenju i implementaciji ROB-a i angažmanu institucija koje su izrazile spremnost da uvedu ROB i iznad potrebnog minimuma; te dalje jačanje horizontalne i vertikalne koordinacije i mehanizama za rodnu ravnopravnost na svim nivoima.

Istraživanja

Rodne analize

KTRR je u saradnji sa UN Women razvilo rodnu analizu Ministarstva za građevinarstvo, saobraćaj i infrastrukturu i još dve rodne analize u saradnji sa Nacionalnom alijansom za lokalni ekonomski razvoj (NALED) s fokusom na konkurse lokalnih samouprava za podršku organizacijama civilnog društva i programe Fonda za inovacije. Osnovni cilj ovih rodni analiza je da se ukaže na rodno zasnovane nejednakosti i rodnu neravnopravnost uopšte, kao i da se promoviše veća ravnopravnost žena i muškaraca.

a) Rodna ravnopravnost u saobraćaju u Srbiji

Zahvaljujući inicijativi KTRR kojem predsedava potpredsednica Vlade i ministarka za građevinarstvo, saobraćaj i infrastrukturu, prof. dr Zorana Mihajlović, Srbija je prva zemlja u regionu koja je uradila studiju o rodnoj ravnopravnosti u oblasti saobraćaja, koja će biti polazna osnova prilikom izrade nove strategije saobraćaja. Ova rodna analiza je pokazala da od ukupnog broja zaposlenih žena svega 2,3% radi u sektoru saobraćaja, da žene čine 20% zaposlenih u ovoj privrednoj grani, kao i da su slabo zastupljene na rukovodećim mestima. Ova studija je prvi važan korak u postizanju veće rodne ravnopravnosti u sektoru transporta, a koji će imati uticaj i na druge sektore, jer stanje rodne ravnopravnosti u saobraćaju odslikava i širu situaciju u društvu. U izradi studije finansijsku podršku KTRR i Ministarstvu za građevinarstvo, saobraćaj i infrastrukturu je pružila Svetska banka. Menadžerka Svetske banke za transport za Evropu, Karla Gonzalez Karvahal je, prilikom predstavljanja studije, rekla da je u transportnim politikama sve važnija rodna komponenta i urbana mobilnost, koje menjaju način na koji razmišljamo o saobraćaju. Milana Rikanović, direktorka kancelarije UN Women za Srbiju, kao stalnog partnera KTRR, je prilikom predstavljanja studije istakla da se rodna ravnopravnost mora posmatrati kao sastavna komponenta u svim sektorskim politikama kako bi se obezbedila jednaka mogućnost korišćenja resursa i usluga u društvu, kao i pristup pravima i tržištima za žene i muškarce.

b) Rodna analiza ekonomskih programa i finansijskih mera u Srbiji

Studiju *Rodna analiza ekonomskih programa i finansijskih mera u Srbiji* izradio je NALED uz podršku KTRR, UN Women i Evropske unije. Studija je pokazala da su žene u Srbiji vlasnice svega 31,7% preduzetničkih firmi, a samo jedna od pet tih firmi dobija subvencije koje država daje za podsticanje razvoja biznisa. Prema studiji, ključni razlozi za ovakvu „indirektnu diskriminaciju“ žena jesu kriterijumi konkursa koji daju prednost programima usmerenim na proizvodnju, preradu i izvoz – sektora u kojima je manje žena u odnosu na druge oblasti. Svrha rodni analiza je otkrivanje rodno zasnovanih neravnopravnosti u poslovanju sa ciljem promovisanja veće ravnopravnosti u ovom sektoru.

U izveštajnom periodu izrađeno je ukupno pet sektorskih rodni analiza na republičkom nivou. Analize su sproveli: Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, Ministarstvo zaštite životne sredine, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, Narodna skupština i

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Na pokrajinskom nivou izrađena je jedna sektorska rodna analiza Pokrajinskog sekretarijata za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo. Ovo su vrlo značajni koraci ka urodnjavanju svih javnih politika u svim sektorima.

- c) Rodna analiza nastavnih programa i udžbenika za srpski jezik od prvog do četvrtog razreda osnovne škole

Istraživanje je sprovedeno u periodu od oktobra 2017. do juna 2018. godine, uz podršku Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije i KTRR. U istraživanju se krenulo od stava da je ostvarivanje rodne ravnopravnosti u obrazovanju jedan od glavnih strateških ciljeva Republike Srbije, budući da je uloga obrazovanja ključna za formiranje stavova dece o rodnim ulogama i položaju žena i muškaraca u društvu. Kako se navodi u istraživačkom izveštaju, obrazovni proces u Republici Srbiji nije rodno osetljiv, te bi trebalo uložiti dodatne napore u unapređivanje rodne osetljivosti u svim segmentima obrazovnog procesa, što podrazumeva, između ostalog, upotrebu rodno osetljivog jezika u školama i na fakultetima, rodno osetljiv sadržaj udžbenika, rodno osetljiv sadržaj predmeta, eliminaciju rodnih stereotipa i predrasuda i uključivanje ženskog doprinosa nauci, kulturi i umetnosti u sadržaje predmeta. Ovo istraživanje predstavljalo je nastavak inicijative da se relevantnim i utemeljenim metodama utvrdi trenutno stanje u oblasti obrazovanja i da se na osnovu dobijenih rezultata daju preporuke onima koji mogu da utiču na unapređenje rodne ravnopravnosti u sistemu formalnog obrazovanja i vaspitanja. Fokus ovog istraživanja bio je na srpskom jeziku kao nastavnom predmetu koji nije bio obuhvaćen prethodnim istraživanjima. Predmet analize činili su nastavni programi i udžbenici Srpskog jezika tri izdavača za prvi, drugi, treći i četvrti razred osnovne škole.

Rezultati istraživanja *Rodna analiza nastavnih programa i udžbenika za srpski jezik od prvog do četvrtog razreda osnovne škole* su publikovani,³ a mogu se naći u elektronskoj formi na internet stranici KTRR, <https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2019-03/Rodna%20analiza%20udzbenika%20za%20srpski%20jezik%20u%20Srbiji.pdf>.

Priručnik za upotrebu rodno osetljivog jezika

KTRR i UN Women su u okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti* podržali razvijanje *Priručnika za upotrebu rodno osetljivog jezika*, koji ima za cilj da obezbedi smernice KTRR, ali i svim državnim službenicima i široj javnosti za upotrebu rodno osetljivog jezika. Priručnik je razvijen u partnerstvu sa Centrom za ženske studije, a uz podršku KTRR predstavljen je na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu. Tom prilikom, istaknuto je da upotreba rodno osetljivog jezika doprinosi podizanju svesti o značaju ravnopravnosti žena i muškaraca i predstavlja jedan od faktora koji utiče na vidljivost žena u javnom životu. Jezik je snažno sredstvo za borbu protiv rodne diskriminacije i predrasuda. Priručnik je stoga sredstvo koje može da pomogne u ostvarivanju rodne ravnopravnosti, ali i u unapređenju društva u celini. Trebalo bi da nađe široku primenu među državnim službenicima i službenicima, nastavnicima i nastavnicama, aktivistima i aktivistkinjama, novinarima i novinarkama i svima onima koji žele

³ Čeriman, J., Stefanović, J., Glamočak, S., Korolija, M. (2019) *Rodna analiza nastavnih programa i udžbenika za srpski jezik od prvog do četvrtog razreda osnovne škole*. Beograd: Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije.

da unaprede svoje znanje. Priručnik je publikovana,⁴ a dostupan je na internet stranici KTRR https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2019-07/Priruc%CC%8Cnik%20za%20upotrebu%20rodno%20osetljivog%20jezika_latinica.pdf

⁴ Cvetinčanin Knežević, H., Lalatović, J. (2019) *Priručnik za upotrebu rodno osetljivog jezika*. Beograd: Centar za ženske studije.

Projekti, kampanje i inicijative

Projekat „Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti“

KTRR, Ministarstvo evropskih integracija i kancelarija UN Women u Srbiji implementiraju trogodišnji projekat *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, koji ima za cilj da podrži Vladu RS u efikasnoj primeni zakonodavstva EU o rodnoj ravnopravnosti i Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost 2016-2020, doprinoseći konkretnim merama Nacionalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost 2016-2018, jačanju kapaciteta KTRR i podršci ženskim organizacijama civilnog društva. Projekat obuhvata, ne samo podršku KTRR, već i podršku Ministarstvu za evropske integracije i institucijama uključenim u programiranje EU fondova kako bi uključili rodnu perspektivu u planiranje i programiranje pomoći. Osim toga, projekat je usmeren na unapređivanje položaja žena i podršku lokalnim zajednicama u ispunjavanju svojih obaveza o rodnoj ravnopravnosti. Korisnici projekta su KTRR, Ministarstvo za evropske integracije i ženske organizacije civilnog društva. Projekat se fokusira na sledeće rezultate:

- Rezultat 1: Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost ima administrativne kapacitete da implementira NAP za rodnu ravnopravnost i da uvede rodnu perspektivu u programe finansirane od strane države.
- Rezultat 2: Ministarstvo za evropske integracije i IPA jedinice imaju znanja i veštine da uključe rodnu perspektivu u programiranje, implementaciju, izveštavanje i IPA programe.
- Rezultat 3: Ženske organizacije imaju podršku da sprovedu mere i dele iskustva i primere dobre prakse u sprovođenju mera NAP za rodnu ravnopravnost u oblasti ekonomskog osnaživanja žena i osnaživanja žena na selu.

Ključne aktivnosti i rezultati tokom 2019. bili su: pisanje i usaglašavanje novog NAP-a za rodnu ravnopravnost; dodeljena su sredstva organizacijama civilnog društva u oblasti ekonomskog osnaživanja žena; dodeljena su sredstva lokalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost za implementaciju lokalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost; izrađen je *Priručnik za upotrebu rodno osetljivog jezika*; radilo se na jačanju kapaciteta predstavnika i predstavnica Ministarstva za evropske integracije i IPA jedinica za uključivanje rodne perspektive u programiranje, implementaciju, izveštavanje i IPA programe. O ovim aktivnostima videti detaljnije u odgovarajućim delovima ovog izveštaja.

Projekat se realizuje od marta 2018. godine do februara 2021. godine.

Projekat „Integrisani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama II“

Projekat *Integrisani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama II* sprovodi KTRR, kao glavni implementacioni partner, u saradnji sa UNICEF, UN Women, UNFPA i UNDP i u partnerstvu sa nadležnim ministarstvima i pokrajinskim institucijama (Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom unutrašnjih poslova, Ministarstvom pravde, Ministarstvom omladine i sporta i Pokrajinskim sekretarijatom za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova),

a uz finansijsku podršku Vlade Švedske (Švedske agencije za međunarodnu razvojnu saradnju-SIDA). Opšti cilj projekta je razvoj društvenog i institucionalnog okvira koji će doprineti nultoj toleranciji i iskorenjivanju nasilja nad ženama u Srbiji. Svrha projekta je da se poboljšaju zakonodavni okvir i javne politike, da se ojačaju sistem prevencije i mehanizmi pomoći ženama koje su preživele nasilje, kao i da se poboljša pristup efikasnoj zaštiti od nasilja kroz pružanje održivih opštih i specijalizovanih usluga. Projekat je baziran na: promeni normativnog okvira i institucionalnih praksi i ponašanja kada je reč o nasilju nad ženama i devojčicama i to na nacionalnom i pokrajinskom nivou, na nivou zajednice, kao i na nivou pojedinca. Na operativnom nivou, projekat je usmeren na pružanje podrške za jačanje usluga i zaštite od nasilja, krivično gonjenje učinilaca nasilja, uključujući i preusmeravanje potrebnih sredstava iz državnog budžeta za opšte i specijalizovane usluge za žene žrtve nasilja. Zajednički naponi KTRR, vladinih organa i UN agencija doprinose prevazilaženju problema nasilja u porodici i u partnerskim odnosima, unapređuju podrške ženama, devojčicama i njihovim porodicama i stvaranju društva koje ne toleriše nasilje.

Aktivnosti predviđene projektom u bliskoj su vezi sa specifičnim međunarodnim obavezama, koje predviđa CEDAW (preporuka 23 o nasilju nad ženama) i Istanbulska konvencija. Aktivnosti su takođe uključile i Republički zavod za socijalnu zaštitu, SOS telefone za žene žrtve nasilja, programe rada sa učiniocima nasilja, kao i medije kroz grupu Novinarke protiv nasilja.

Aktivnosti tokom 2019. bile su usmerene na: pripremu i organizaciju, te učeće u razgovorima prilikom evaluacione posete GREVIO Srbiji i dopunsko izjašnjavanje u odnosu na pripremljene nacрте izveštaja sa preporukama za Srbiju; prikupljanje i praćenje podataka o primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici i uspostavljanje preduslova za razvoj politika koje su utemeljene na podacima; jačanje kapaciteta stručnjaka/stručnjakinja u policiji, pravosuđu, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, civilnom sektoru vezano za prepoznavanje, suzbijanje i reagovanje u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u porodici i pružanje zaštite ženama žrtvama nasilja; pružanje podrške multisektorskom procesuiranju slučajeva porodičnog nasilja; podršku SOS telefonima u cilju obezbeđivanja održivosti SOS telefona koje vode ženske organizacije civilnog društva; pilotiranje standarda rada sa učiniocima nasilja; sprovođenje aktivnosti usmerenih na prevenciju rodno zasnovanog nasilja i diskriminacije u školama i promovisanje sigurnog, bezbednog i podsticajnog okruženja u vrtićima; informisanje poslanica/poslanika Narodne skupštine i odbornica/odbornika lokalnih skupština iz 90 opština na teritoriji Srbije o ključnim ostvarenjima, nedostacima i izazovima u sprovođenju Istanbulske konvencije i nacionalnog zakonskog okvira u oblasti sprečavanja nasilja u porodici; podizanju svesti mladih o rodnoj ravnopravnosti i rodno zasnovanom nasilju; izradu *Smernica za odgovorno medijsko izveštavanje o nasilju prema ženama*. U okviru projekta održana je konferencija *Jačanje uloge zdravstvenog sistema u integrisanom odgovoru na rodno zasnovano nasilje* (6.11.2019.). KTRR je, tom prilikom naglasilo da su u okviru projekta postignuti značajni rezultati, pre svega kada je u pitanju unapređenje strateškog, normativnog i institucionalnog okvira, kada je u pitanju unapređenje koordinacije i međusobne saradnja svih resora, ali isto tako i kada je u pitanju kontinuirano unapređivanje znanja i veština i adekvatan odgovor zdravstvenog sektora na rodno zasnovano nasilje i nasilje nad ženama.

Projekat je realizovan od jula 2016. do kraja 2019. godine.

Projekat „Zaustavljanje nasilja nad ženama u zemljama Zapadnog Balkana i u Turskoj: primena normi, promena svesti“

KTRR u svojstvu člana projektne Tehničke radne grupe podržava i učestvuje u aktivnostima organizovanim u okviru regionalnog projekta *Zaustavljanje nasilja nad ženama na Zapadnom Balkanu i u Turskoj: primena normi promena svesti*, koji sprovodi kancelarija UN Women u Srbiji u saradnji sa Evropskom komisijom i Delegacijom EU, uz finansijsku podršku EU. Cilj projekta je da utiče na smanjenje rodno zasnovane diskriminacije i nasilja nad ženama, sa posebnim osvrtom na marginalizovane grupe žena (Romkinje, žene sa invaliditetom, žene koje žive na selu), ali i da podstakne saradnju državnog i nevladinog sektora u cilju što bolje primene odredbi CEDAW i Istanbulske konvencije, kako interno tako i među zemljama u kojima se projekat sprovodi.

U okviru projekta, u Srbiji su podržane ženske nevladine organizacije sa ciljem da: a) unaprede razvoj Romske ženske mreže, b) nezavisno prate sprovođenje CEDAW i Istanbulske konvencije, c) eksperimentalno primene inovativne metode za suzbijanje štetnih rodni stereotipa, d) lobiraju za dostupnost kriznih centara za žrtve silovanja ženama sa invaliditetom, u skladu sa Istanbulskom konvencijom i standardima za krizne centre, e) prate dostupnost opštih i specijalizovanih usluga za žene i devojke sa iskustvom nasilja i lobiraju za bolji kvalitet i dostupnost istih, f) zalažu se za uvođenje analize slučajeva femicida, g) razvijaju inicijative radi osnaživanja žena iz marginalizovanih grupa da adekvatno pristupe dostupnim opštim i specijalizovanim uslugama za žene i devojke sa iskustvom nasilja, h) podstiču dijalog između državnih institucija za ravnopravnost polova sa ženskim nevladinim organizacijama o rodno zasnovanoj diskriminaciji i štetnim stereotipima, posebno u odnosu na Romkinje i žene koje žive u seoskim područjima.

I tokom 2019. KTRR je, kroz rad Tehničke radne grupe projekta, doprinelo da 22 organizacije civilnog društva budu uključene u implementaciju aktivnosti u okviru ovog projekta. Pored toga, u 2019. KTRR je učestvovalo u organizaciji dve konferencije u okviru ovog projekta: a) Regionalne konferencije o položaju Romkinja *Ujedinjeno za zaustavljanje nasilja prema ženama* (sa UN Women i NVO Bibija), koja je održana u Beogradu 18.9.2019. godine, a na kojoj je predstavljen Regionalni izveštaj u vezi sa diskriminacijom Romkinja u oblasti zdravstvene zaštite, dečijih brakova i pružanja podrške i zaštite Romkinjama u situaciji nasilja u porodici,⁵ i b) Konferencije o primeni Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW konvencija), koja je održana u Beogradu 27.5.2019. godine, a koja je okupila predstavnike i predstavnice državnih organa i institucija i organizacija civilnog društva kako bi se osigurala implementacija preporuka koje CEDAW Komitet dao Srbiji u zaključnim razmatanjima četvrtog periodičnog izveštaja koji je Srbija podnela CEDAW Komitetu.

Takođe, KTRR je učestvovalo na Drugom regionalnom forumu za implementaciju Istanbulske konvencije na Zapadnom Balkanu i u Turskoj, koji je održan u Tirani (Albanija) od 8. do

⁵ Beker, K. (2019) *Regionalni izveštaj o primeni UN Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) u vezi sa diskriminacijom Romkinja u oblasti zdravstvene zaštite, dečijih brakova i pružanja podrške i zaštite Romkinjama u situaciji nasilja u porodici*, Beograd: BIBIJA Romski Ženski Centar, dostupno na srpskom (http://www.bibija.org.rs/images/reg.izvestaj/REGIONALNI_IZVESTAJ_1_compressed.pdf) i engleskom jeziku (http://www.bibija.org.rs/images/reg.izvestaj/REGIONAL_REPORT_compressed.pdf)

11.10.2019. Najzad, u okviru projekta, KTRR je podržalo izradu prve studije o femicidu i projekat „Mladi od akcije“.

Projekat „Rodno odgovorno upravljanje: redistribucija neplaćenog rada“

Projekat *Rodno odgovorno upravljanje: redistribucija neplaćenog rada* su zajednički inicirali i sprovode KTRR i UN Women u saradnji sa ženskim organizacijama i ostalim partnerskim institucijama, a finansiran je od strane Fonda za dobru upravu Ujedinjenog Kraljevstva. Opšti cilj projekta je jačanje kapaciteta nacionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost da razviju politike i mere i vode dijalog o rodno odgovornom upravljanju. Uz to, projekat ima za cilj da organizacije civilnog društva, javni i privatni sektor pilotiraju/testiraju inicijative u cilju redistribucije i priznavanja neplaćenog rada u oblasti nege i da na taj način utiče na promenu svesti i promenu rodni stereotipa i rodni uloga u oblasti ekonomije nege, neplaćenog kućnog rada, redistribucije produktivnog i reproduktivnog rada. Očekivani rezultati su: povećanje vidljivosti neplaćene nege i kućnih poslova kao nečeg dragocenog za društvo; dovođenje u pitanje postojećih društvenih normi koje promovisu neravnopravnu podelu poslova nege između žena i muškaraca, zbog čega su žene u nepovoljnom položaju, i podsticanje i zalaganje za politike i ulaganja koja su potrebna kako bi se smanjili i preraspodelili neplaćeni poslovi nege.

Projekat je počeo u avgustu 2019., a trajeće do februara 2021. godine.

Projekat „Ravnopravno u lancu vrednosti“

Projekat *Ravnopravno u lancu vrednosti* sprovode KTRR i Udruženje poslovnih žena Srbije (UPŽ Srbije), uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji, kao i Američke privredne komore (AmCham) i Saveta stranih investitora (FiC) sa ciljem promocije uključivanja preduzetnica, malih i mikro kompanija u lanac vrednosti velikih korporacija, kako bi se njihovo samozapošljavanje učinilo održivim i na taj način osnažili ekonomski kapaciteti žena u Srbiji, u skladu sa 5. principom UN za osnaživanje žena.

Tokom januara, februara i marta 2019. u Beogradu, Zrenjaninu i Valjevu su organizovane dvodnevne radionice, koje su imale za cilj unapređenje preduzetničkih veština žena u cilju njihovog uključivanja u lance dobavljača. Na radionicama su polaznice imale prilike da se upoznaju sa raznim analizama, bisnis modelima, modelima poslovne komunikacije sa potencijalnim partnerima u cilju ispitivanja tržišta, prilagođavanja i slično, kao i sa drugim korisnim tehnikama.

U Beogradu je početkom jula 2019. održana završna konferencija projekta, na kojoj su predstavljeni rezultati projekta. Tom prilikom je prikazan kratak film u kojem su obuhvaćene sve aktivnosti realizovane tokom projekta, od inicijalne konferencije, izložbi i B2B susreta, do radionica organizovanih u Beogradu, Zrenjaninu i Valjevu. U okviru konferencije, održana je i izložba proizvoda i usluga članica UPŽ Srbije, tokom koje je organizovano umrežavanje firmi članica Udruženja, kao potencijalnih dobavljača, sa velikim kompanijama - potencijalnim kupcima. U okviru projekta, UPŽ je pripremila katalog proizvoda i usluga svojih članica koji je ovom prilikom distribuiran predstavnicima kompanija u cilju da im se na najbolji način predstave potencijali saradnje.

U okviru projekta, pod pokroviteljstvom KTRR i u organizaciji UPŽ Srbije otvoren je i konkurs za izbor rodno najsenzitivnije kompanije u Srbiji. KTRR je učesvovalo u radu komisije za dodelu nagrade i razvoju kriterijuma za dodelu i procenu najuspešnijih pristiglih prijava za uručivanje ovog prestižnog društvenog priznanja. Kompanije koje u svom poslovanju primenjuju strategiju društveno odgovornog poslovanja, koje se vode principima rodne ravnopravnosti, pravedno postupajući prema svim zaposlenima, poštujući i uvažavajući ljudska prava i nediskriminaciju, koje u svom radu promovišu obrazovanje, obuke i stručno usavršavanje žena, rade na obezbeđenju zdravlja, bezbednosti i ravnopravnosti svih radnica i radnika, javno zagovaraju ravnopravnost i uključuju ženske firme u lance snabdevanja svojim primerom doprineće da se u Srbiji stvori nova, rodno osetljiva, klima. U okviru redovne godišnje manifestacije UPŽ „Cvet uspeha za ženu zmaja“, 6.11.2019. su u Operi i teatru Madlenianum po trinaesti put dodeljene nagrade najboljim preduzeticama u Srbiji, a drugu godinu zaredom, u saradnji i uz podršku KTRR, je dodeljeno i priznanje za rodno najsenzitivniju kompaniju. Priznanje za „Ženu zmaja“ dobilo je 10 preduzetnica od 23 nominovane iz cele zemlje. Nagrada u kategoriji „Rodno najsenzitivnija kompanija“ za 2019. dodeljena je kompanijama Rudnik i flotacija Rudnik d.o.o. iz Rudnika i Avon Srbija, a drugo mesto podelile su Banka Intesa Beograd i Vip mobile d.o.o., dok su treće mesto zauzele Unikredit banka Srbija a.d. i MOL Srbija d.o.o.

Projekat je realizovan od septembra 2018. do avgusta 2019.

Projekat „Uposlimo 1000 žena u ruralnim područjima“

Tokom 2019. nastavljena je realizacija projekta *Uposlimo 1000 žena u ruralnim područjima*, koji je KTRR pokrenulo u saradnji sa Nacionalnom alijansom za lokalni ekonomski razvoj (NALED) i Etno mrežom. Projekat se realizuje kroz podršku kupovini tradicionalnih rukotvorina koje izrađuju žene sa sela od strane društveno odgovornih privatnih kompanija, javnih preduzeća, institucija i međunarodnih organizacija. Cilj projekta je da se nabavkom finih rukotvorina doprinosi ekonomskom osnaživanju žena i mladih u seoskim sredinama i očuvanju kulturnog nasleđa. U okviru projekta uposlena je 721 žena, ostvareno je 15855 radnih dana, odnosno 126843 radna sata. Više informacija o projektu, kao i rezultatima rada žena, odnosno proizvodima može se naći na internet stranici projekta <http://1000zena.rs/>.

U 2019. je potpisan i sporazum o saradnji KTRR i Etno-mreže, što predstavlja nastavak zajedničkog rada na ekonomskom osnaživanju žena na selu.

Redovna godišnja konferencija „Lokalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost – primena načela rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou“ i nagrade za unapređenje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou

Redovna godišnja konferencija *Lokalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost – primena načela rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou* održana je 12.12.2019. u Beogradu. Konferenciju su organizovali KTRR i kancelarija UN Women u Srbiji, uz podršku Delegacije Evropske unije u Srbiji. Na konferenciji je, u ime KTRR, istaknuto da se ne može govoriti o unapređenju rodne ravnopravnosti i boljem položaju žena ukoliko se politike koje se donose na republičkom nivou ne prenesu na lokalni nivo. Većina lokalnih samouprava ima formirane mehanizme za rodnu ravnopravnost, koji se formiraju na osnovu Zakona o ravnopravnosti polova, kojim je propisano

da se u organima jedinica lokalne samouprave organizuje stalno telo ili odredi zaposlena osoba za pitanja rodne ravnopravnosti u lokalnoj samoupravi. Do sada su mehanizmi za rodnu ravnopravnost formirani u 130 lokalnih samouprava (odbori, komisije, izabrana lica). Iako skoro 90% jedinica lokalne samouprave imaju lokalni mehanizam za rodnu ravnopravnost, njihova je funkcionalnost promenljiva, kapaciteti su nedovoljni, sredstva koja su opredeljena za politike rodne ravnopravnosti nisu adekvatna, a procedure nisu standardizovane, te mandati lokalnih mehanizama nisu potpuno stabilni.

U okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, koji KTRR sprovodi u saradnji i uz podršku kancelarije UN Women u Srbiji, tokom 2018. i 2019. godine podržano je 20 lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost u sprovođenju aktivnosti iz lokalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost. Fokus podrške bio je na poboljšanju položaja žena na tržištu rada, ženskom preduzetništvu i ekonomskom osnaživanju žena na selu. S tim u vezi, u 2019. godini KTRR je dodelilo nagrade za unapređenje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou lokalnim samoupravama koje su učestvovalе u sprovođenju projekata, a koje su uručene na godišnjoj konferenciji. Nagrade su dobili: Grad Kraljevo u kategoriji *Aktivno angažovanje tela za rodnu ravnopravnost*; opština Bečej u kategoriji *Opština/Grad za rodnu ravnopravnost*; opština Žitište u kategoriji *Uvođenje inovativnih politika i praksi*; opština Svrlijig u kategoriji *Saradnja sa civilnim sektorom i zajednicom* i opština Nova Varoš u kategoriji *Uvođenje rodno odgovornog budžetiranja*.

Konferencija „Rodna nejednakost na tržištu rada“

KTRR i UN Women u Srbiji su, u saradnji sa Fondacijom za razvoj ekonomske nauke (FREN), organizovali konferenciju *Rodna nejednakost na tržištu rada*, koja je održana u Beogradu 11.2.2019. Na konferenciji je predstavljeno istraživanje o uticaju mera štednje na položaj žena u Srbiji, koje je sproveo FREN. Rezultati istraživanja pokazuju da je smanjenje zarada u javnom sektoru povećalo verovatnoću odlaska žena iz javnog sektora gde čine većinu zaposlenih. Sa druge strane, mere štednje nisu smanjile rodni jaz u platama u javnom sektoru usled nedosledne primene smanjenja zarada u javnim preduzećima gde muškarci čine većinu zaposlenih. Analiza učešća žena u merama aktivne politike zapošljavanja, koja je izrađena u okviru projekta i predstavljena na konferenciji, pokazala je da je položaj žena na tržištu rada lošiji od položaja muškaraca, da su žene manje aktivne na tržištu rada i da je njihova stopa zaposlenosti niža.

Međunarodni dan žena i devojčica u nauci

Povodom 11. februara - *Međunarodnog dana žena i devojčica u nauci* predsednica Vlade RS i potpredsednica KTRR je istakla da se, i pored činjenice da visoke škole i fakultete više upisuju i završavaju žene, kao i da su brojnije među doktorima nauka, žene u nauci i dalje suočavaju sa brojnim poteškoćama u svom karijernom napredovanju, dok ih među članovima SANU ima tek 10%. Ona je istakla da Srbija prednjači u odnosu na Evropu kada je broj žena istraživača u pitanju – 48,4% u odnosu na 40%, što je prosek na nivou EU, ali da devojčice i žene treba ohrabriti da uđu u svet informaciono-komunikacionih tehnologija, inženjerstva, kao i građevinarstva, gde još uvek dominiraju muškarci. Takođe je dodala da stanje u visokom obrazovanju u Srbiji karakterišu rodna neravnopravnost, snažna vertikalna segregacija i nedovoljna zastupljenost žena u donošenju odluka i kreiranju politika na univerzitetima i u naučnoj zajednici. Najzad, predsednica KTRR je rekla i da žene u nauci jesu i treba da budu

nositeljke promena, ne samo u obrazovanju, nego u društvu koje teži većoj rodnoj ravnopravnosti, i poručila svim devojčicama i ženama da nikada ne odustaju od svojih ciljeva, da ne podležu predrasudama i rodnim stereotipima, već da se vode svojim znanjem i sposobnostima.

Međunarodni dan žena

Povodom 8. marta – *Međunarodnog dana žena*, KTRR, UN Women i Delegacija Evropske unije u Srbiji su, zajedno sa Ženskim arhitektonskim društvom, organizovali događaj i pokrenuli kampanju „Žene koje su izgradile naš grad“. Kampanja je pokrenuta u zgradi beogradske Osnovne škole „Kralj Petar Prvi“, koju je projektovala prva žena arhitektkinja u Srbiji, Jelisaveta Načić. Na pet zdanja u Beogradu koje su projektovale srpske arhitektkinje postavljene su table sa QR kodovima čijim očitavanjem prolaznici i prolaznice mogu da saznaju više o samoj zgradi kao i arhitektkinji koja ju je projektovala.

Dan sećanja na ubijene žene žrtve nasilja

Povodom 18. maja - *Dana sećanja na ubijene žene žrtve nasilja*, potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR je istakla da je nasilje nad ženama ogroman društveni problem, da je važno da umemo da prepoznamo šta je sve nasilje, jer ono nije samo fizičko, da nasilnike prijavimo i da podržimo žene u toj borbi. Uz to, ona je u saopštenju povodom obeležavanja Dana sećanja na ubijene žene žrtve nasilja istakla da svakog narednog 18. maja ne brojimo žene žrtve nasilja, već broj uspešno rešenih predmeta i kažnjenih nasilnika.

Međunarodni dan seoskih žena

Povodom 15. oktobra - *Međunarodnog dana seoskih žena* potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR je istakla da su seoske žene heroji današnjice, stubovi opstanka i razvoja srpskog sela. Istakla je da su problemi i izazovi sa kojima se one svakodnevno susreću veliki i da je uz mere koje država sprovodi neophodno da društvo shvati ulogu žena sa sela i ogroman potencijal koje one nose. Žene sa sela su jedna od najranjivijih i najugroženijih kategorija društva: više od polovine njih nisu formalno zaposlene, 60% nema pravo na penziju, retko su vlasnice imovine, njihov rad nije vrednovan i u velikoj većini slučajeva nije plaćen novcem, što ih stavlja u marginalizovan socio-ekonomski položaj. Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR je podsetila na projekat *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, koji je posvećen ekonomskom osnaživanju žena, sa posebnim osvrtom na seoske žene, kao i na inicijativu *Uposlimo 1000 žena u ruralnim područjima*, o čemu je napred bilo reči.

Kampanja „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“

KTRR se, tradicionalno, svake godine pridružuje globalnoj kampanji *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama*, koja se sprovodi u celom svetu i počinje 25. novembra Međunarodnim danom borbe protiv nasilja nad ženama i završava se 10. decembra, kada se obeležava Međunarodni dan ljudskih prava. Cilj kampanje je podizanje svesti javnosti i preduzimanje aktivnosti za suzbijanje nasilja nad ženama i devojčicama. Kao i prethodnih godina, i 2019. su sva glavna zdanja i institucije u Beogradu, ali i širom Srbije u koordinaciji KTRR bile osvetljene u narandžasto, boju koja je simbol cele kampanje.

KTRR je u 2019. u saradnji sa UN Women i Delegacijom EU izmestilo kampanju na ulice, kako bi šira javnost bila upoznata sa problemom nasilja. Naime, tokom kampanje, ulicama Beograda, Novog Sada, Niša i Kragujevca su kružili narandžasti brendirani autobusi, a u frekventnim pešačkim zonama su bili postavljeni informativni materijali koji govore o prirodi seksualnog nasilja i dimenzijama problema nasilja nad ženama u našem društvu, ali i koji pozivaju na osvešćenje i akciju. Ovogodišnja kampanja je deo projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, o kome je napred u izveštaju bilo reči.

Najavljujući kampanju, potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR je istakla da gotovo polovina žena u Srbiji, odnosno 1,7 miliona njih, doživi neki vid nasilja, fizičko, psihičko, ekonomsko nasilje, seksualno uznemiravanje ili proganjanje. Ona je naglasila da je u Srbiji prisutan visok nivo stereotipa i predrasuda, te da je neophodna još veća edukacija, koja kreće od malih nogu, iz porodice.

Kampanja „Stop nasilju nad ženama“

Beogradski ragbi klub „Crvena zvezda“ i Ragbi klub „Partizan“ priključili su se akciji protiv nasilja nad ženama. Na utakmici finala Kupa Srbije, koja je održana u Starčevu 24.11.2019. godine, ragbisti ova dva kluba su na teren izašli u majicama sa natpisom *Stop nasilju nad ženama*, pružajući podršku zajedničkoj kampanji KTRR i kompanije Mozzart. Tim povodom, potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR se zahvalila ragbistima Crvene zvezde i Partizana što su prepoznali značaj ove akcije i priključili se u borbi za lepše, nenasilno društvo. Sa druge strane, iz ova dva ragbi kluba poručili su da u sportu, baš kao i u svim ostalim sferama života, ne treba da postoji mesto za diskriminaciju ili bilo kakvu vrstu nasilja, ali da nažalost živimo u vremenima kada se ova načela često krše što dovodi do strašnih situacija u kojima su najčešće žrtve žene. U zajedničkoj izjavi dva kluba navedeno je sledeće: „Ragbi je sport koji ceni vrednosti poput integriteta, solidarnosti i poštovanja prema svim učesnicima. Na ovaj način želeli bismo da zajednički ukažemo na rastući problem u našem okruženju i želeli bismo da zajedničkim naporima budemo jedan od činilaca koji će doprineti rešenju ovog problema. Zato danas šaljem jasnu i glasnu poruku da na nasilje nad ženama ne smemo i nećemo zatvarati oči!“. Najzad, direktorka kompanije Mozzart izjavila je da 70% zaposlenih u ovoj kompaniji čine žene, a da je 40% njih u top menadžmentu, te da je borba za rodnu ravnopravnost i bolji položaj žena proistekla iz dugogodišnjeg društveno odgovornog rada ove kompanije.

Podrška ženskom sportu

U 2019. je kroz KTRR pružena pomoć i podrška u organizaciji Evropskog prvenstva za košarkašice, koje je održano od 27.6. do 7.7.2019. u Srbiji i Letoniji. Na taj način pružena je podrška ženskoj košarci, njenoj afirmaciji i promociji. Prof. dr Zorana Mihajlović je predsedavala Organizacionim odborom Evropskog prvenstva. Srbija je učinila sve da obezbedi optimalne uslove za igru i boravak najboljih košarkašica Evrope u našoj zemlji. Ona se zahvalila FIBA i Košarkaškom savezu Srbije što su podržali akciju KTRR i što je iz Beograda u Evropu i svet i ovog puta poslata poruka da je nasilje nad ženama nedopustivo. Ona je takođe istakla da je Evropsko prvenstvo za košarkašice izuzetno važno za Beograd i Srbiju, ali ne samo da promoviramo sport, već naše gradove i zemlju, a pre svega da promoviramo ženski sport koji nikada nije dovoljno praćen.

Nacionalna koalicija za prevenciju i suzbijanje ranih brakova

KTRR i UNICEF su 2018. zajednički pokrenuli inicijativu za formiranje *Nacionalne koalicije za prevenciju i suzbijanje ranih brakova*. Osnivački sastanak Nacionalne koalicije za okončanje dečjih brakova održan je 21.2.2019. u Beogradu. KTRR koordinira radom Nacionalne koalicije. Opšti cilj Koalicije je da se kroz usmerenu i koordinisanu akciju relevantnih aktera doprinese okončanju dečjih brakova u Srbiji, naročito u romskoj populaciji, a u skladu sa ciljevima održivog razvoja 2030. Namera je da se to postigne kroz zagovaranje otklanjanja institucionalnih i društvenih prepreka za sprovođenje relevantnih zakonodavnih i strateških okvira, kao i promociju primera dobre prakse koji se realizuju u partnerstvu lokalnih zajednica, nevladinog, vladinog i privatnog sektora i medija.

Povodom osnivanja Nacionalne koalicije, potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je istakla da se 60% romskih devojčica uda pre 18. godine, a jedna od pet stupi u brak i pre navršene 15. godine. To ostavlja ozbiljne posledice po njihov život, jer prekidaju svoje školovanje, rano rađaju, što njih i njihove bebe izlaže brojnim zdravstvenim rizicima i smrtnosti, čija stopa je duplo veća nego u opštoj populaciji, a neretko su izložene i nasilju u porodici. Ona je navela da će zadatak Nacionalne koalicije biti da doprinese kreiranju modela intervencija, osnaživanju mladih Romkinja da se obrazuju, jačanju lokalnih romskih zajednica, ali i boljoj koordinaciji na svim nivoima kako bi se iskorenili dečji brakovi.

Na osnivačkom sastanku je direktorka UNICEF-a u Srbiji istakla da rani i dečji brakovi predstavljaju ozbiljnu povredu prava devojčica, koje su više ugrožene ovom pojavom. Osnivanje Koalicije je važno posebno u kontekstu obeležavanja 30 godina od usvajanja Konvencije o pravima deteta. Iz KTRR su poručili da udaja pre 18. godine predstavlja ozbiljno kršenje ljudskih prava i utiče na pravo devojčica na zdravlje, obrazovanje i život bez nasilja. Istaknuto je da, iako su dečji brakovi retki u opštoj populaciji, veoma su česta pojava u romskoj populaciji, a razlozi za to višestruki – od društvenih i kulturnih obrazaca, preko siromaštva, do nepostojanja koordinisanog odgovora na ovaj problem. Ovo je posao na duže staze jer je problem dečjih brakova veoma kompleksan i zahteva angažovanje svih relevantnih aktera: od državnih institucija, preko nevladinog sektora, međunarodnih organizacija, do medija.

Koalicija predstavlja zajednicu pojedinaca, institucija i organizacija koji će zajedno raditi na jačanju opcija bezbednog izbora za devojčice romske nacionalnosti i tu je da osigura da se žene i muškarci, dečaci i devojčice romske nacionalnosti, osnaže da menjaju postojeću praksu dečjih brakova. Između ostalih, Koaliciju čine predstavnici KTRR, UNICEF-a, Kancelarije za ljudska i manjinska prava, Nišavskog, Jablaničkog i Južnobanatskog upravnog okruga, skupštinskih odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, kao i prava dece. Deo ove koalicije su i predstavnici Zaštitnika građana, Poverenika za rodnu ravnopravnost, Grada Beograda, organizacije civilnog društva Bibija, Ternipe, Praksis, Indigo, Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva, Kancelarije za inkluziju Roma, Udruženja Roma Novi Bečej, Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu i UN agencija.

Nakon osnivačkog, održana su još dva sastanka Koalicije.

Memorandumi o saradnji i deklaracije

Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, evropska komesarka za transport Violeta Bulc i šef Delegacije EU u Srbiji Sem Fabrici potpisali su Deklaraciju o jednakim mogućnostima za žene i muškarce u sektoru transporta, pokazujući na taj način da je rodna ravnopravnost i veće uključivanje žena u sve sfere društva, uključujući i sektor transporta, od velikog značaja za Vladu Republike Srbije.

Donacije i dodela javnih sredstava

Podrška organizacijama civilnog društva u domenu ekonomskog osnaživanja žena

U okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, KTRR je, u saradnji sa UN Women, i u 2019. godini nastavilo da podržava organizacije civilnog društva koje rade na poboljšanju ekonomskog položaja žena. Objavljena su tri javna poziva za podnošenje projekata u oblasti ekonomskog osnaživanja žena za ženske organizacije civilnog društva i mreže, profesionalna udruženja i poljoprivredne zadruge, a koji treba da doprinesu sprovođenju NAP-a za rodnu ravnopravnost 2016-2018 u tri programske oblasti: a) žene na tržištu rada, b) žensko preduzetništvo i c) ekonomsko osnaživanje žena na selu. U 2019. je nastavljena podrška za osam ženskih organizacija: NVO Atina, NVO Udruženje poslovnih žena Srbije, NVO Forum žena Prijepolje, NVO Etno-forum Svrlijig, NVO Jednake šanse, NVO Ženski centar Užice, NVO Luznice Handicrafts Babušnica i NVO „Udahni život“ Stanišić. Rezultat ove podrške: 224 žene iz 14 opština širom Srbije dobile su podršku kao prvi korak u poboljšanju njihovog ekonomskog položaja. Ovim je obuhvaćeno 86 žena koje su naučile kako da uzgajaju povrće na organski način, od kojih je 58 dobilo i plastenike kao dodatnu podršku, a 20 je prepisalo poljoprivredna gazdinstvo na svoje ime. Uz to, 102 žene iz seoskih sredina su naučile kako da koriste kompjutere i dobile osnovna znanja o digitalnom preduzetništvu, a 36 je naučilo kako da sačini i razvija svoje biznis planove. Uz to, 100 žena iz 33 sela je steklo nova znanja o značaju umrežavanja i udruživanja, što je dovelo do osnivanja dva udruženja žena na selu, u Dragačevu i Čajetini, koja okupljaju 55 žena. Pored toga, 20 žena na selu je naučilo kako da koristi računar, upusti se u digitalno preduzetništvo i testira svoje ideje za plasiranje proizvoda onlajn, dok je 16 žena podržano u razvoju svojih biznis planova kroz donaciju opreme. 90 žena koje imaju sopstveni biznis onlajn saznalo je više o značaju i procedurama u vezi sa zvaničnom registracijom firme. Sa druge strane, kampanje o ženskom preduzetništvu Foruma žena iz Prijepolja i NVO Atina stigle su do preko 200.000 građanki i građana.

Četiri nove organizacije civilnog društva – Žensko udruženje Kolubarskog okruga, Zrenjaninski edukativni centar, Fond B92 i Udruženje Žene na prekretnici – su započele u 2019. rad na poboljšanju položaja žena na tržištu rada. One rade na unapređenju znanja i veština žena, organizuju donaciju opreme kao podršku za najbolje poslovne ideje, zalažu se za uvođenje rodno odgovornog budžetiranja na lokalnu. Plan je i da oforme dve mreže udruženja žena na selu koje bi trebalo da omogućе zajednički pristup tržištu i ekonomsko osnaživanje korisnica.

Na Zlatiboru se 22.7.2019. okupilo 48 predstavnica i 4 predstavnika ženskih organizacija civilnog društva, lokalnih samouprava, lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost i ekspertkinja za rodnu ravnopravnost na seminaru o ekonomskom osnaživanju žena koji je organizovan u saradnji sa Ženskim centrom Užice. Tema su bili ključni izazovi sa kojima se žene u lokalnim zajednicama suočavaju, kao i načini za poboljšanje njihovog položaja. Pored toga, ekspertkinje za rodnu ravnopravnost predstavile su rezultate rodni analiza budžeta za tri lokalne samouprave u Jugozapadnoj Srbiji, promovišući definisanje rodno osetljivih politika i mera prilagođenih specifičnim potrebama žena na selu.

Podrška lokalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost

U okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, KTRR je, u saradnji sa UN Women, i u 2019. godini nastavilo da podržava lokalne mehanizme za rodnu ravnopravnost. Podršku u sprovođenju mera i aktivnosti iz lokalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost u 2019. dobilo je 12 lokalnih samouprava (Bečej, Bačka, Palanka, Blace, Kragujevac, Kraljevo, Krušumlija, Nova Varoš, Požarevac, Raška, Svrljig, Vlasotince i Vranje). One su odabrane na osnovu rezultata istraživanja sprovedenog u okviru procesa selektovanja (više informacija u nastavku ovog dela izveštaja). Svi odabrani lokalni mehanizmi imaju aktivnosti koje u fokusu imaju poboljšanje položaja žena na tržištu rada, promociju ženskog preduzetništva i ekonomskog osnaživanja žena na selu, kao i promociju i primenu Evropske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou.

Istraživanje postojećih lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost sprovedeno je tokom 2019. godine. Istraživanjem su bila obuhvaćena 144 lokalna mehanizma za rodnu ravnopravnost u tri regiona u Srbiji: Vojvodina, Šumadija i Zapadna Srbija, i Južna i Istočna Srbija. Kako je istraživanje bilo usmereno na dolaženje do saznanja o tome koje lokalne mehanizme treba podržati, istraživanjem su bile obuhvaćene samo lokalne samouprave koje imaju uspostavljene mehanizme. Podaci su prikupljeni vezano za kapacitete lokalnih mehanizama, finansiranje, postojanje lokalnih akcionih planova, uspostavljanje mreže savetnica za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou i prihvatanje Evropske povelje o ravnopravnosti muškaraca i žena na lokalnom nivou. Istraživanje je imalo i praktične implikacije u smislu da je napravljena baza podataka lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost.

Istraživanje je pokazalo da više od polovine lokalnih samouprava u Srbiji nema kontinuirane aktivnosti u domenu rodne ravnopravnosti. Veoma nizak kapacitet ima 71 lokalni mehanizam, što je sličan nalaz kao u 2018. Smanjen je broj lokalnih samouprava koje imaju lokalne akcione planove za ostvarivanje rodne ravnopravnosti. Oko jedne četvrtine lokalnih mehanizama je veoma aktivno, što je posebno došlo do izražaja u regionu Južne Srbije, a kao rezultat podrške UN Women i UNOPS. Upravo lokalni mehanizmi iz ove kategorije, dakle, aktivnih, treba da dobijaju podršku, jer imaju kapacitete za implementaciju aktivnosti i održivost rezultata.

Istraživanje je pokazalo da 15 gradova i opština (10%) nema lokalne mehanizme za rodnu ravnopravnost, dok 16 (10%) lokalnih samouprava ima samo jednu osobu kao kontakt tačku za rodnu ravnopravnost. Oko dve trećine (101) lokalnih samouprava ima institucionalizovane mehanizme u formi radnih grupa, odnosno tela, odbora pri opštinskoj ili gradskoj skupštini. Od 129 lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost više od polovine je neaktivno ili slabo aktivno; 30 lokalnih mehanizama ima važeće lokalne akcione planove za 2019.; 64 grada i opština su potpisali Evropsku povelju o ravnopravnosti muškaraca i žena. Zaključak istraživanja je da više od polovine lokalnih mehanizama ne ispunjava minimum funkcionisanja.

Podrška organizacijama civilnog društva u oblasti socijalnog stanovanja – pomoć sigurnim kućama i svratištima za decu

Treću godinu za redom je Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture izdvojilo sredstva za projekte u oblasti socijalnog stanovanja - pomoći sigurnim kućama i svratištima za decu. Novac za realizaciju projekata u oblasti socijalnog stanovanja Ministarstvo građevinarstva,

saobraćaja i infrastrukture dodeljuje preko javnog konkursa. Na osnovu rezultata javnog konkursa, u 2019. je potpisano devet ugovora sa udruženjima i organizacijama civilnog društva, ukupne vrednosti 8,75 miliona dinara, za projekte koji obuhvataju sedam sigurnih kuća - iz Niša, Leskovca, Vranjske banje, Sremske Kamenice, Sombora, Smedereva i Sremske Mitrovice, prihvatilište za decu i mlade iz Kragujevca i svratište za decu iz Beograda. Glavni cilj sprovedenog konkursa je realizacija projekata za izvođenje radova na objektima za stambeno zbrinjavanje žrtava porodičnog nasilja i dece, a u cilju poboljšanja uslova stanovanja.

Saradnja u zemlji, regionu i na međunarodnom nivou

Saradnja u zemlji, regionu i na međunarodnom nivou je tokom 2019. godine ostvarivana kroz učešće na radnim sastancima, stručnim i naučnim skupovima i studijskim posetama. Na ovaj način, osim uspostavljanja saradnje, KTRR je radilo i na promociji rodne ravnopravnosti i zagovaranju za prava žena i devojčica, ali i na jačanju sopstvenih kapaciteta i povećanju vidljivosti aktivnosti KTRR u zemlji, regionu i svetu.

Učešće na radnim sastancima i stručnim i naučnim skupovima u zemlji

Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je govorila na otvaranju konferencije *Žene - lideri promena*, koja je održana u Beogradu 26.3.2019. Ona je istakla da je rodna ravnopravnost danas nezaobilazna tema, da podrazumeva stvaranje jednakih uslova i mogućnosti za žene i muškarce, te da tu ima još dosta posla. Takođe je istakla da, i pored toga što su žene na čelu mnogih institucija, one su i dalje 16% manje plaćene od muškaraca, te da ne postoji nijedan razlog da ne bude više žena na rukovodećim pozicijama, da upravljaju novcem i menadžmentom. Prof. dr Slavica Đukić Dejanović, ministarka bez portfelja zadužena za demografiju i populacionu politiku u Vladi RS, rekla je da ova tema u osnovi ima osnaživanje devojčica i žena o rodnoj ravnopravnosti, odnosno zapošljavanju, obrazovanju, zdravlju i preduzetništvu. Prof. dr Ivanka Popović, rektorka Beogradskog univerziteta, istakla je da je tema konferencije značajna jer ukazuje na primere dobre prakse i daje podsticaj ženama za dalji razvoj.

Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je govorila na otvaranju konferencije na kojoj su predstavljeni rezultati OEBS-ovog istraživanja na temu dobrobiti i bezbednosti žena, koja je održana u Beogradu 18.4.2019. Ona je istakla da pomenuto istraživanje daje smernice i preporuke koje će učiniti da odluke koje se donose u borbi protiv nasilja nad ženama budu bolje i efikasnije. Ona je dodala i da je potrebno da imamo široku, regionalnu društvenu akciju i da neke odluke zajednički donosimo u regionu, menjajući svest muškaraca i žena o nasilja, jer je to problem koji nas sve pogađa, što je ovo istraživanje i pokazalo.

Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je govorila na otvaranju konferencije o primeni Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), koja je održana u Beogradu 27.5.2019. Konferenciju su zajednički organizovali KTRR, UN Women u Srbiji i Mreža SOS Vojvodina. U svom obraćanju, ona je istakla da se konferencija održava u senci ubistava žena u kontekstu porodičnog nasilja, te da nisu dovoljni zakoni i institucije, već da svi zajedno, država i civilni sektor, mediji, ali i svaki građanin i građanka naše zemlje, treba da daju svoj doprins zaštiti žena od nasilja. Milana Rikanović, direktorka kancelarije UN Women u Srbiji, navela je da je država dobila preporuke koje zahtevaju angažovanje čitavog društva, jer podaci pokazuje da rodna ravnopravnost još uvek nije dostignuta u Srbiji, te da će UN Women nastaviti da podržava KTRR, nevladin sektor, ali i sva druga ministarstva, kako bi adekvatno odgovorili na preporuke CEDAW komiteta.

Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je govorila na otvaranju konferencije o rodno odgovornom budžetiranju, koja je održana u Beogradu 20.6.2019. Konferencija je okupila 116 učesika/ca, kako iz državnih institucija uključenih u proces uvođenja ROB-a, tako i predstavnika/ca međunarodnih partnera, ambasada i civilnog društva. Prilikom obraćanja, ona je navela da od 2015. godine Vlada RS pri planiranju budžeta vodi računa da finansije budu jednako raspoređene i da i muškarci i žene imaju jednake uslove za korišćenje novca. Uvođenje rodno odgovornog budžetiranja veliki je korak ka stvaranju društva jednakih šansi, u kojem svi njegovi članovi imaju mogućnost da se razvijaju. Milana Rikanović, direktorka kancelarije UN Women u Srbiji, rekla je da ova organizacija godinama unazad podržava Republiku Srbiju u procesu uvođenja ROB-a, koji je veoma važna alatka koja pomaže da se sagleda na koji način treba planirati programe i politike kako bi svi članovi društva imali koristi i kako bi se izborili za rodnu ravnopravnost.

Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je govorila na otvaranju konferencije *Borba protiv netolerancije i promocija jednakosti*, koju su zajedno organizovali Vlada RS i Savet Evrope, a koja je održana u Beogradu 17.9.2019. Ona je istakla da u društvu mora da postoji nulta tolerancija prema svim oblicima nasilja i diskriminacije, kao i da su ljudska prava i borba protiv svih oblika diskriminacije i stvaranje jednakih mogućnosti za sve građane i građanke Srbije prioritet Vlade. Suzana Paunović, direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava rekla je da Srbija zajedno sa Delegacijom EU i Savetom Evrope realizuje program koji za cilj ima promociju ravnopravnosti i borbu protiv diskriminacije. U prvoj fazi programa fokus je bio na nacionalnim manjinama, dok će u drugoj fazi programa, koji će trajati do 2022. godine, u fokusu biti govor mržnje i diskriminacija LGBT zajednice.

Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović prisustvovala je, zajedno sa predsednikom Pokrajinske vlade Igorom Mirovićem i izvršnom direktorkom NALED-a Violetom Jovanović, otvaranju Vojvođanskog salona u zgradi Banovine u Novom Sadu 20.9.2019. Tom prilikom je istakla da je srećna jer se Pokrajinska vlada priključila inicijativi koja za cilj ima da uposli najmanje 1000 žena sa sela koje su i najugroženije u ekonomskom smislu. Salon se otvara sa ciljem očuvanja kulturnog nasleđa naše zemlje i promocije stvaralaštva žena i mladih u Vojvodini, koje će biti predstavljeno zvaničnicima koji prisustvuju sastancima.

Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je govorila na otvaranju konferencije *Udružene za znanje*, koja je održana u Beogradu 26.11.2019. Otvarajući konferenciju ona je istakla da je puno mogućnosti za unapređenje rodne ravnopravnosti i da zajedničkom saradnjom svih aktera postajemo pokretačka struja za podizanje ove oblasti na viši nivo. Ona je ukazala na činjenicu da su u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti 90% članova muškarci, da u SANU Odeljenju društvenih nauka, koje većinski završavaju žene, nema nijedne žene, dok ih u odeljenjima za tehničke nauke i matematiku i fiziku ima jedna, odnosno dve. To daje jasnu sliku da ženama u akademskoj zajednici nije lako. Iako u većem procentu završavaju fakultete, stopa zaposlenosti ide u prilog muškaraca, kao i primanja, s obzirom na to da žene zarađuju i 12% manje. Na inicijativu potpredsednice Vlade i predsednice KTRR, sve učesnice konferencije dobile su na poklon tradicionalne srpske rukotvorine, rad žena sa sela, koje ih izrađuju u okviru projekta *Uposlimo 1000 žena u ruralnim područjima*.

KTRR je učestvovalo na javnom slušanju, koje je organizovalo Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja vezano za Nacrt zakona o pravima deteta i zaštitniku za prava dece, koje je održano u Narodnoj skupštini Srbije 5.6.2019.

KTRR je učestvovalo na javnom slušanju Odbora za spoljnu politiku Narodne skupštine RS vezano za predstavljanje prvog nacionalnog Izveštaja o implementaciji ciljeva održivog razvoja, koje je održano u Beogradu 11.6.2019.

KTRR je učestvovalo na radionici koju je organizovao Republički sekretarijat za javne politike za državne službenike o rodnoj ravnopravnosti. Tom prilikom predstavljena je ulogu i mandat KTRR a date su i povratne informacije, odnosno sugestije za unapređenje predstavljenog nacrtu smernica za razvoj testa rodne ravnopravnosti za sve državne organe.

KTRR je učestvovalo na sastanku sa Francine Pickup, stalnom predstavnicom UNDP u Srbiji, koji je održan u Beogradu 14.8.2019. Tom prilikom je predstavljen projekat *Integrisani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama II*.

KTRR je učestvovalo na okruglom stolu *Žene u transportu – kako privući više žena u sektor transporta*, koji je organizovao KTRR, a koji je održan u Beogradu 12.9.2019. Tom prilikom je predstavljen rad KTRR, posebno u delu koji se tiče uključivanja žena u sektor transporta. Ukazano je i na to da je urađena rodna analiza transporta, što će pružiti osnov za razvoj obuhvatne, inkluzivne strategije transporta.

KTRR je učestvovala na radionici koja je organizovana za Žensku parlamentarnu mrežu na temu *Ka rodno senzitivnim parlamentima*, koja je održana u Beogradu 16.10.2019. Radionica je bila podeljena u dva dela: prvi deo je bio fokusiran na teme rodno osetljivih parlamenata, u okviru kog je predstavljen Priručnik za samoprocenu u ovoj oblasti u Narodnoj skupštini RS; u drugom delu je KTRR upoznalo učesnike i učesnice sa međunarodnim instrumentima u oblasti rodne ravnopravnosti, posebno sa Istanbulsom konvencijom, kao i sa prvim državnim izveštajem o sprovođenju Istanbulske konvencije, koji je Srbija podnela GREVIO.

KTRR je učestvovalo na prezentaciji rezultata rodne analize finansijskih programa i mera na lokalnom nivou, koju su organizovali KTRR i UN Women, a koja je održana u Beogradu 7.10.2019. Tom prilikom su predstavljene rodne razlike u podnošenju predloga na lokalnom nivou za podršku organizacijama civilnog društva i rodne razlike u pozivima za projekte usmerene na podršku samozapošljavanju, malim i srednjim preduzećima.

KTRR je učestvovalo na konferenciji o socijalnoj inkluziji Roma, koja je održana u Beogradu 23.10.2019.

KTRR je učestvovalo na konferenciji o primeni NAP za implementaciju Rezolucije UN 1325 za period 2017-2020 na kojoj su razmenjena iskustva i primeri dobre prakse sektora bezbednosti Republike Srbije i predstavljeni izazovi vezani za prethodni izveštajni period (2017-2018), koja je održana u Beogradu 30.10.2019.

KTRR i SIDA organizovali su 4.11.2019. sastanak u cilju razmene strateških ciljeva i prioriteta za naredni period od pet do sedam godina, a vezano za dalju podršku kroz SIDA strategiju koja

je u procesu razvoja, imajući pri tome u vidu potrebe Srbije u procesu pridruživanja EU i Agendu 2030.

KTRR je učesvovalo na sastanku sa predstavnicama Romske ženske mreže na kome se govorilo o dečijim brakovima, koji nisu tradicija već kršenje ljudskih prava, a koji je održan u Beogradu 10.12.2019. Sastanku su, pored KTRR prisustvovala predstavnice Romske ženske mreže Srbije i Koordinacionog tela za praćenje realizacije Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period 2016-2025. Ana Saćipović, predsedavajuća Romske ženske mreže je naglasila da dečiji brakovi predstavljaju nasilje i da se jedino integrisanim odgovorom može odgovoriti na ovaj problem, koji postoji ne samu u okviru romske zajednice već i u čitavom društvu. Ona je takođe istakla da su prepoznati naponi Vlade RS ka kreiranju politika za bolju integraciju Roma i Romkinja u Srbiji, a posebno je naglasila značaj i rad Nacionalne koalicije za okončanje dečijih brakova u Srbiji, o čemu je više reči bilo napred u izveštaju.

Promocija regionalne saradnje

KTRR je pružilo podršku Agenciji za ravnopravnost polova Ministarstva za ljudska prava i izbeglice Bosne i Hercegovine (BiH) u jačanju kapaciteta institucija za bavljenje rodno zasnovanim nasiljem u BiH a vezano za pripremu odgovora BiH na GREVIO upitnik o implementaciji Istanbulske konvencije, i to kroz predstavljanje iskustava Srbije u tom procesu. KTRR je održalo dvodnevnu radionicu u Neumu (BiH) u junu 2019. o pripremi odgovora na GREVIO upitnik, pružilo podršku u izradi plana rada za pripremu odgovora, pripremilo i razmenilo relevantne materijale i dalo smernice i preporuke za pojednostavljenje procesa kako bi bio efikasniji i kako bi se prevazišle moguće prepreke.

Potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je govorila na otvaranju regionalne konferencije *Ujedinjeno za zaustavljanje nasilja prema ženama*, koja je održana u Beogradu 18.9.2019. Ona je, otvarajući konferenciju, istakla da je statistika porazna kada je reč o položaju Romkinja u društvu, ali da to ne znači da treba da budemo obeshrabreni i ne učinimo sve da stanje popravimo. Posebno je naglasila da su dečiji brakovi jedan od najvećih problema romskih žena, te da će država izmeniti Porodični zakon kako bi ovaj problem suzbila.

Međunarodna saradnja

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović razgovarala je u Beogradu 18.6.2019. sa lordom Ahmadom od Vimblona, britanskim ministrom za Komonvelt i Ujedinjene nacije i specijalnim predstavnikom britanske vlade za sprečavanje seksualnog nasilja u konfliktima. Tom prilikom se razgovaralo o zajedničkoj saradnji u cilju sveobuhvatne podrške žrtvama nasilja i utvrđivanju odgovornosti za zločine. Prof. dr Mihajlović je istakla da Srbija snažno podržava aktivnosti usmerene na sprečavanje svih vidova nasilja, uključujući i seksualno nasilje u oružanim sukobima, te da razmatranje ovog pitanja u okvirima UN, uz punu saradnju svih relevantnih subjekata – država, međunarodnih organizacija i civilnog društva, predstavlja preduslov za šire i efikasnije delovanje.

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović imala je sastanak u Beogradu 15.10.2019. sa regionalnom direktorkom Populacionog fonda Ujedinjenih nacija

(UNFPA) Alanom Armitaž, koju je upoznala sa merama koje sprovodi Srbija u populacionoj politici, kao i sa aktivnostima koje sprovodi KTRR.

KTRR je učestvovalo na konferenciji posvećenoj desetogodišnjem jubileju Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost, koja je održana u Vilnijusu (Litvanija) 23.1.2019. Na konferenciji je istaknuto da Evropski institut za rodnu ravnopravnost i KTRR sarađuju već pet godina i kao jedno od važnijih dostignuća istaknuto je učešće Srbije dva puta u istraživanju *Indeks rodne ravnopravnosti*.

KTRR je učestvovalo početkom februara 2019. na sastanku Komiteta članica Istanbulske konvencije u Savetu Evrope u Strazburu (Francuska), povodom poziva Srbiji da započne sa pripremom izveštaja o primeni Istanbulske konvencije za GREVIO.

KTRR je bilo pozvano da učestvuje na konferenciji *Suprotstavljanje rodnim stereotipima i seksizmu* (Tackling Gender Stereotype and Sexism), koju je organizovao Savet Evrope tokom predsedavanja Finske Komitetom ministara Saveta Evrope, koja je održana u Helsinkiju (Finska) 28.-29.3.2019. a povodom predavljanja Preporuke Komiteta ministara Saveta Evrope CM/Rec(2019)1 o sprečavanju i borbi protiv seksizma, koja je usvojena na konferenciji 28.2.2019. To je prvi međunarodni dokument donet na nivou Saveta Evrope koji ima za cilj da ukaže državama članicama na korake koje treba preduzeti u borbi protiv seksizma u svim sferama života i to kao odgovor na #MeToo kampanju i druge pokrete koji su ukazali na prisustvo seksizma u društvu. Tokom konferencije, KTRR je bilo zaduženo za moderiranje sesijom o bavljenju rodnim stereotipima i seksizmom na internetu i u medijima.

KTRR je učestvovalo u debati o seksualnom nasilju u konfliktima, koja je održana u Savetu bezbednosti UN u Njujorku (SAD) 23.4.2019. Debata je organizovana u okviru nemačkog predsedavanja Savetom bezbednosti UN. Debatu je otvorio generalni sekretar UN Antonio Guterres, a učestvovali su i ministri spoljnih poslova Mađarske i Finske, predstavnici država članica Saveta bezbednosti i ostalih zemalja, dobitnica Nobelove nagrade za mir Nadia Murad, borkinja za ljudska prava Amal Kluni i predstavnici i predstavnice brojnih međunarodnih organizacija.

KTRR je učestvovalo na konsultativnom sastanku Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost, koji je organizovan u Vilnijusu (Litvanija) od 6. do 8.5.2019., a u kontekstu priprema regionalnog izveštaja vezano za praćenje implementacije Pekinške platforme za akciju u zemljama Evropske unije.

Na redovnom 15. sastanku Komisije za rodnu ravnopravnost Saveta Evrope, koji je održan u Strazburu (Francuska) od 22. do 24.5.2019 KTRR je kao član Komisije, na poziv Sekretarijata Komisije, održalo prezentaciju o sve prisutnijim napadima na rodnu ravnopravnost i dostignuti nivo prava na ravnopravnost, koji se događaju širom Evrope i sveta. Ukazujući da napadi predstavljaju ne samo nacionalni, već i regionalni i međunarodni problem, KTRR je naglasilo da se o ovom problemu mora razgovarati, da se mora staviti na agendu i ozbiljno raditi na pronalaženju adekvatnog odgovora institucija na ovaj rastući, zabrinjavajući trend.

KTRR je učestvovalo u studijskoj poseti Madridu (Španija) srpske delegacije koju su činili predstavnici i predstavnice relevantnih državnih organa, a koja je organizovana u saradnji sa UN

Women na temu *Unapređenje bezbednosti žena u Srbiji – Integrirani sistem monitoringa u slučajevima rodno zasnovanog nasilja*. Cilj posete je bio detaljno razumevanje španskog sistema elektronskih narukvica za žrtve i učiniocce rodno zasnovanog nasilja, kao metoda sprovođenja hitnih mera, uključujući neophodne procedure i standarde implementacije i izveštavanja, kao i neophodnu opremu i prateće softverske zahteve. Poseta je realizovana u periodu od 9. do 14.6.2019.

KTRR je učesvovalo na međunarodnom forumu UN o javnim službama u Bakuu (Azerbejdžan) od 23. do 26.6. 2019., koji je organizovan sa ciljem razmene iskustava i dobrih praksi ROB-a u cilju unapređenja njihove dostupnosti, a radi rodno odgovorne transformacije javnih službi i njihovog osnaživanja u cilju efikasne primene Ciljeva održivog razvoja UN. Na sesiji koja je bila posvećena rodno odovornim javnim službama, predstavljena su iskustva i primer dobre prakse Srbije na unapređivanju pružanja rodno odgovornih javnih usluga, sa posebnim osvrtom na ROB. Istaknuto je da je institucionalizacija, jačanje horizontalne i vertikalne koordinacije i mehanizama za rodnu ravnopravnost na svim nivoima, kao i dalji razvoj alata za olakšavanje daljeg uvođenja ROB-a od primarnog značaja za uspešni završetak procesa u Srbiji.

KTRR je imalo radni sastanak sa Kalinom Gaber, državnom sekretarkom u Sekretarijatu za evropske poslove Vlade Republike Severne Makedonije i Vesnom Ivanovik, direktorkom Kancelarije UN Women u Severnoj Makedoniji. Sastanak je organizovan u Beogradu 22. i 23.7.2019. U fokusu sastanka bilo je prenošenje iskustava i najboljih rezultata u primeni GEF projekta u Srbiji, i podrška u potencijalnoj pripremi zajedničkog projekta *Gender Equality Facility*.

KTRR je učestvovalo na sastanku sa australijskom ambasadorkom za žene i devojčice dr Sharman Stone u Beogradu 9.8.2019. na kome su razmenjena iskustva vezana za aktivnosti KTRR i razgovarano o mogućnostima bliže buduće zajedničke saradnje. Posebno se razgovaralo o potencijalnoj mogućoj saradnji kada je u pitanju prikupljanje podataka od strane korisnika mobilne aplikacije koje bi učinile gradove sigurnijim i pristupačnijim za korisnike, po principu aplikacije koja se pilotira u Melburnu.

KTRR je učestvovalo na međuvladinom sastanku, koji su organizovali regionalna kancelarija UN Women i Ministarstvo rada i socijalne politike Republike Severne Makedonije u Skoplju (Makedonija) 30.9. i 1.10.2019. godine, a koji je bio posvećen razmeni iskustava u pripremi nacionalnih izveštaja država Zapadnog Balkana i Turske o sprovođenju Pekinške deklaracije.

KTRR je učestvovalo na konferenciji posvećenoj javnoj debati o koristima ratifikacije Istanbulske konvencije i izazovima sa kojima su se različite zemlje suočile prilikom ratifikacije, koju je organizovala Vlada Republike Češke u Pragu (Republika Češka) 7.10.2019. Cilj debate bio je da se češka javnost upozna sa primerima dobre prakse iz različitih zemalja, a u cilju podrške Vladi Češke u procesu ratifikacije Istanbulske konvencije. Tom prilikom je u okviru jednog od panela prikazan primer Srbije, i to praktične koristi koje je ratifikacija ove konvencija donela Republici Srbiji u prevenciji i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

KTRR je učestvovalo na Drugom regionalnom forumu za implementaciju Istanbulske konvencije na Zapadnom Balkanu i u Turskoj, koji je održan u Tirani (Albanija) od 8. do 11.10.2019. Na jednom od panela dat je pregled onoga što je urađeno u cilju implementacije Istanbulske

konvencije u Srbiji, ukazano je na glavne izazove za punu primenu Istanbulske konvencije i izneti primeri dobre prakse koji mogu da se repliciraju u drugim državama. Na forumu je istaknuto da je snažna i koordinirana međuresorna saradnja i integrisani odgovor na nasilje nad ženama i nasilje u porodici ključ za efikasne i delotvorne politike u ovoj oblasti.

KTRR je učestvovalo na Trećem regionalnom Nexus okruglom stolu u Jugoistočnoj Evropi, koji je održan u Tirani (Albanija) od 16. do 18.10.2019., a koji je bio usmeren na podršku implementaciji Strategije Jugoistočne Evrope 2020 koji se odnosi na domen životne sredine, uz rodnu perspektivu, a u cilju doprinosa ostvarivanju ciljeva predviđenih u Agendi 2030 vezano za domen vode, energije, hrane i ekosistema i Finansijskoj strategiji.

KTRR se sastalo u Beogradu 21.10.2019. godine sa moldavskom delegacijom sačinjenom od predstavnika i predstavnica različitih državnih institucija uključujući kancelarije javnih tužilaca, odeljenja kriminalističke policije pri Ministarstvu unutrašnjih poslova, potom, forenzičkih medicinskih centara, Ministarstva zdravlja, rada i socijalne zaštite, specijalizovanim pravnicima i predstavnicama nevladine organizacije „LaStrada“ i UN Women iz Moldavije. Sastanak je održan u okviru studijske posete 11 nacionalnih eksperata Moldavije Srbiji, a glavna tema diskusije bila je seksualno i porodično nasilje, u kom segmentu je Srbija identifikovana kao jedna od zemalja koja poseduje efikasan model prevencije i odgovora na isto.

KTRR je učestvovalo na međunarodnoj NEC konferenciji o nacionalnim kapacitetima za evaluaciju, koja je održana u Hurgadi (Egipat) od 20. do 24.10.2019. Glavna tema konferencije bila je *Leaving No One Left Behind: Evaluation for 2030*. U fokusu konferencije bila je uloga nacionalnih sistema evaluacije u skladu sa Ciljevima održivog razvoja UN. Na skupu su predstavljeni stanje i dostignuća u Srbiji, posebno u pogledu primera dobre prakse evaluacije strateških dokumenata u oblasti rodne ravnopravnosti u cilju što boljeg razvoja i unapređenja strateškog okvira i akcionih planova relevantnih za oblast rodne ravnopravnosti, a radi postizanja što potpunije primene.

KTRR je učestvovalo na sastanku Ekonomskog saveta za Evropu vezano za implementaciju Pekinške deklaracije, koji je održan u Ženevi (Švajcarska) 29. i 30.10.2019., a koji je imao za cilj razmenu iskustava u napretku i izazovima u implementaciji Pekinške deklaracije i platforme za akciju u domenu prevencije i borbe protiv diskriminacije i eliminisanja nasilja nad ženama i devojčicama.

KTRR je učestvovalo na sastanku sa predstavnicima Ambasade Velike Britanije u Beogradu 24.10.2019. vezano za žensko liderstvo, mir i pomirenje u regionu Zapadnog Balkana. Sastanak je imao za cilj razmenu ideja vezanih za seksualno nasilje u oružanim sukobima i predlog za razvoj ženskih mreža, koje bi činile političarke i mirovne liderke u regionu kako bi se radilo na razvoju kulture pomirenja i stabilnosti i mira u regionu.

KTRR je učestvovalo u studijskoj poseti Beču (Austrija), koju je organizovala kancelarija UN Women u Srbiji, a koja je trajala od 18. do 22.11.2019. Delegaciju Republike Srbije činili su predstavnici i predstavnice pravosuđa, Ministarstva unutrašnjih poslova, organizacija civilnog društva i KTRR. Tom prilikom su posetili relevantne austrijske institucije koje čine deo sistema zaštite žena od nasilja. Nakon toga je u austrijskoj ambasadi u Beogradu 27.11.2019.

organizovan sastanak u cilju sumiranja utisaka sa studijskog boravka i postavljanja osnova za buduću saradnju sa predstavnicima Austrije u Republici Srbiji.

Obuke

U okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti* 27. i 28.6.2019. je u Aranđelovcu organizovana radionica, koja je okupila 19 predstavnica i 2 predstavnika Ministarstva za evropske integracije i IPA jedinica iz ministarstava. Cilj radionice je bio detaljnije upoznavanje sa principima i alatima za uvođenje rodne perspektive. Poseban fokus bio je na praktičnom radu i unapređivanju IPA godišnjih akcionih dokumenata uključivanjem rodni aspekata. Kao rezultat obuke razvijeni su prilozi za rodnu ravnopravnost, koji su pridodati godišnjim akcionim dokumentima i koji će se koristiti kao vodiči tokom sprovođenja aktivnosti koje finansira Evropska unija u Srbiji.

U 2019. su KTRR i kancelarija UN Women u Srbiji organizovali obuke o rodno odgovornom budžetiranju za predstavnike i predstavnice pet ministarstava: Ministarstvo finansija (15.10.2019.), Ministarstvo privrede (16.10.2019.), Ministarstvo pravde (13.11.2019.), Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (26.11.2019.) i Ministarstvo zdravlja (4.12.2019.).

U septembru 2019. godine predstavnik KTRR je prošlo obuku za pisanje strateških dokumenata, obuku za primenu Jedinstvenog informacionog sistema za planiranje, praćenje i koordinaciju javnih politika i izveštavanje, koju je organizovao Sekretarijat za javne politike i obuku vezanu za unapređenje izveštavanja po Akcionom planu za poglavlje 23, koju je organizovalo Ministarstvo pravde. Uz to, u novembru 2019. učestvovao je na radionici o mapiranju indikatora za Republiku Srbiju vezano za UN ciljeve održivog razvoja, koju je organizovao Republički zavod za statistiku, s posebnim fokusom na cilj 5 koji se odnosi na rodnu ravnopravnost.

Saopštenja i izjave

U toku 2019. ukupno je objavljena 51 vest, saopštenje ili reagovanje povodom obeležavanja Međunarodnog dana žena, Međunarodnog dana eliminisanja seksualnog nasilja u konfliktima, Međunarodnog dana tolerancije, Međunarodnog dana ljudskih prava, Međunarodnog dana prava deteta, Međunarodnog dana seoskih žena, Međunarodnog dana devojčica, Međunarodnog dana tolerancije, Dana jednakih zarada koji obeležava EU, kampanje *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama* i slično; potom, povodom konkretnih slučajeva rodne diskriminacije i nasilja nad ženama, kao i vezano za korake usmerene na postizanje rodne ravnopravnosti i unapređenje zaštite žena od diskriminacije i rodno zasnovanog nasilja. U nastavku su izneta neka od važnijih saopštenja i reagovanja povodom slučajeva rodne diskriminacije i nasilja nad ženama, kao i vezano za unapređenje rodne ravnopravnosti i zaštite žena od nasilja.

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je osudila postupak kojim se nad profesorkom Fakulteta organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu dr Vesnom Todorčević vrši diskriminacija samo zato što se ostvarila kao majka i iskoristila svoje zakonsko pravo na porodijsko odsustvo. Tom prilikom istakla je, imajući u vidu da je i sama univerzitetska profesorka, da je ženama u naučnoj zajednici teže da napreduju jer nije lako uskladiti profesionalne i obaveze u domaćinstvu, jer žene i dalje dvostruko više vremena provode u obavljanju neplaćenih kućnih poslova, te da je nedopustivo žene dodatno kažnjavati zbog toga. (12.3.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je, povodom Nacionalnog dana borbe protiv raka dojke izjavila da poražavajuću statistiku po kojoj 4000 žena godišnje oboli, a 1600 njih umre zbog raka dojke moramo da menjamo, a ključna reč je prevencija. Ona je istakla da svaki dan o tome treba da govorimo, da edukujemo i informišemo žene, ali i celo društvo o kakvom problemu je reč, da ohrabrimo žene da idu na preventivne preglede, da se posvete zdravijem načinu života, te da tako možemo smanjiti faktore rizika od obolevanja od malignih bolesti. (20.3.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je, povodom obeležavanja Međunarodnog dana eliminisanja seksualnog nasilja u konfliktima, istakla da je neophodno delovanje kako na nacionalnom, tako i na globalnom nivou, s ciljem uspostavljanja efikasnog sistema prevencije nasilja. Ona je istakla da je, s jedne strane, neophodno da radimo na pružanju sveobuhvatne podrške ženama žrtvama seksualnog nasilja i njihovoj deci, da se borimo protiv stigmatizacije i osuda prisutnih u društvu, a, sa druge strane, da učinimo sve da se takvi zločini ne ponove. Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, koja je istovremeno i specijalna izaslanica Vlade RS za pitanja seksualnog nasilja u konfliktima, dodala je da ovo pitanje opterećuje region i odnose na Zapadnom Balkanu, te da je važno da se spreče svaka zloupotreba i spekulacije. (19.6.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je, povodom Međunarodnog dana devojčica, koji se od 2012. godine obeležava svakog 11. oktobra, istakla da

su svi svesni problema sa kojima se devojčice susreću, od diskriminacije u obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti, preko ranih brakova, do vršnjačkog nasilja, i da svako odgovorno društvo na rešavanju tih problema radi svakodnevno, ali da danas treba da slavimo sve devojke i devojčice koje svojim primerom pokazuju da mogu da se izборе sa izazovima sredine. (11.10.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je, povodom Međunarodnog dana seoskih žena, istakla da su problemi i izazovi sa kojima se žene na selu svakodnevno susreću veliki i da je uz mere koje država sprovodi neophodno da društvo shvati ulogu žena sa sela i ogroman potencijal koje one nose. Ona je istakla da su žene sa sela jedna od najranjivijih i najugroženijih kategorija društva, a, sa druge strane, bez njih nijedno poljoprivredno gazdinstvo ne bi moglo da opstane. (16.10.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je, komentarišući rezultate indeksa „Žene, mir i bezbednost“, koji je izradio Džordžtaun institut, istakla da je ponosna što je Srbija i u ovoj oblasti lider u regionu. Srbija se nalazi na 24. mestu od 167 zemalja sveta u pogledu rodne ravnopravnosti i položaja žena, što pokazuje da smo u prethodnih pet godina uradili mnogo u ovoj oblasti, ali da je još posla pred nama, posebno kada govorimo o ekonomskom osnaživanju žena, borbi protiv rodno zasnovanog nasilja i diskriminaciji. Od zemalja regiona, Hrvatska se nalazi na 32. mestu, Severna Makedonija na 37, Crna Gora na 40, BiH na 56, a Albanija na 57. mestu. Najbolje zemlje za život žena su Norveška, Švajcarska i Finska. (30.10.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je na dan kada Evropska unija obeležava Dan jednakih zarada, istakla da se i žene u Srbiji suočavaju sa sličnim problemom kao žene u EU: za isti posao žene su manje plaćene od muškaraca i ta razlika iznosi između 11% i 16%. Ona je ukazala na to da su uzroci ovih nejednakosti višestruki, pre svega jer žene rade u manje plaćenim sektorima, na šta ukazuje i Indeks rodne ravnopravnosti. Ona je ukazala da 67,9% žena i 11,5% muškaraca kuva i obavlja poslove u domaćinstvu svakog dana, dok brigu o deci i starijima preuzima 41,2% žena i 29,5% muškaraca. Žene su dvostruko opterećene, radom na poslu i neplaćenim radom kod kuće, te zbog toga nemaju vremena da se dodatno usavršavaju i da obavljaju aktivnosti koje su značajne za kvalitet života, poput rekreacije, učešća u kulturnim događajima, društvenom životu, što sve ukazuje na lošiji kvalitet života žena i veliko opterećenje zaposlenih žena. (6.11.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je, povodom obeležavanja Međunarodnog dana tolerancije, istakla da ulogu u stvaranju društva jednakih šansi imamo svi. Posebno je ukazala na težak položaj romske nacionalne manjine, ali i žena iz višestruko diskriminiranih i ranjivih grupa. (16.11.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je povodom obeležavanja 30 godina od usvajanja Konvencije o pravima deteta, istakla da odgovornost za ostvarenje svega na šta smo se kao država obavezali snose odrasli. Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, koja predsedava i Koordinacionim telom za inkluziju Roma i Romkinja, dodala je da se mnogo radi na iskorenjavanju nasilja, posebno vršnjačkog, poboljšanju uslova za razvoj romske dece i rešavanju problema dečijih brakova. (20.11.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, izjavila da je to prilika da se iznova podsetimo da su sloboda i ljudsko dostojanstvo osnova svakog modernog i razvijenog društva i kao takvi zahtevaju da ih svakodnevno štitimo i negujemo. Ona je istakla da je okosnica svakog demokratskog društva poštovanje prava svih, bez obzira kom polu, naciji ili veri pripadaju. Ona je podsetila da se Međunarodnim danom ljudskih prava završava i globalna kampanja *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama*, te da je ovaj problem ogromna prepreka u ostvarivanju prava žena u Srbiji. (10.12.2019.)

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, najoštrije je osudila nasilje bivšeg košarkaša Milana Gurovića prema supruzi i maloletnoj kćerki. (11.12.2019.)